

Parengta įgyvendinant projektą Nr. LT-PL-4R-336
„Tarpvalstybinio bendradarbiavimo katalizatorius „Turgus-Targovisko“.
Jį dalinai finansuoja Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną
2014-2020 metų programa bei partneriai

DARBO JĖGOS MOBILUMO LIETUVOS IR LENKIJOS PASIENIO REGIONE VADOVAS

Užsakovas:

Asociacija
Nemuno euroregionas
www.nemunas.info

Marijampolė, 2021

DARBO JĖGOS MOBILUMAS LIETUVOS IR LENKIJOS PASIENIO REGIONE

Darbo jėgos mobilumas rodo rinkos ekonomikos ir darbo rinkos išsivystymo lygį, nes jis formuoja nacionalinę darbo rinką, kurioje apmokėjimas už vieną ir tą patį darbą beveik vienodas visoje šalyje, atsižvelgiant į gyvenimo sąlygų skirtingumą. Mobilumas suprantamas kaip žmonių migracija (darbo migracija) bei įmonių ar jų investicijų (kapitalo) migracija. Darbuotojų mobilumas reiškia, kad darbuotojai gali lengvai judėti skirtingose ekonomikose. Tai yra svarbus ekonomikos tyrimo veiksnys, nes jame nagrinėjama, kaip darbo jėga, vienas iš pagrindinių gamybos veiksnių, veikia augimą ir gamybą.

Mobilumo problema iškyla, kai žmonės jaučia gerų galimybių ar informacijos trūkumą. Ekonomistai darbo jėgos mobilumą sieja su darbo rinkos būkle, t. y. nedarbu, užimtumu, pajamų lygiu, socialinėmis garantijomis, bendra šalies ūkio ir socialine būkle bei gyvenimo lygiu. Darbo jėgos migracijos klausimus ir problemoms nagrinėti yra nemaža teorijų.

Problema. Pagrindinis makroekonominis migracijos veiksnys yra darbo jėgos paklausos ir pasiūlos skirtumai tarptautinėse rinkose, migracijos priežastis – skirtingas darbo užmokestis skirtingose valstybėse. Remiantis šia teorija pajamų skirtumui sumažėjus prarandamos paskatos migracijai ir ji mažėja. Jeigu tarp dviejų šalių nėra jokių kliūčių ir egzistuoja visiška migracija, asmenims išvažiuojant iš šalies, kurioje darbo užmokestis mažesnis, joje dėl darbo pasiūlos mažėjimo darbo užmokestis didės, o šalyje, į kurią emigruojama, darbo užmokestis dėl darbo pasiūlos didėjimo mažės. Kai darbo užmokestis abiejose šalyse susilygins, stabilizuosis nedarbas. Tačiau darbo jėgos migracija ne visada lygina darbo užmokestį. Dėl šios priežasties darbo jėgos migracijos teorijose analizuojama ne tik migruojančių asmenų darbo užmokesčių dinamika. Pavyzdžiui, mažiau ekonomiškai išsivysčiusiose šalyse aukštos kvalifikacijos darbo jėga gauna atlygį, mažesnę už jų ribinį produktą, todėl jiems emigruojant pasiliekančiųjų šalyje vidutinis darbo užmokestis mažėja.

Tikslas – įvertinti darbo jėgos mobilumo galimybes Lietuvos ir Lenkijos pasienio regionuose, padėti darbuotojams ir įmonėms geriau pažinti kaimyninę darbo rinką, jos dalyvius, veiksnius.

Uždaviniai:

- Apžvelgti darbo rinkos pokyčius, ekonominę, demografinę situaciją Lietuvos pasienyje (Marijampolės apskrityje) bei Lenkijos pasienyje (Suvalkų regione);
- Palyginti Lietuvos ir Lenkijos mokesčių, sveikatos apsaugos ir kitas susijusias sistemas;
- Remiantis teisine aplinka, pateikti rekomendacijas darbo jėgos mobilumui skatinti Lietuvos ir Lenkijos pasienyje.

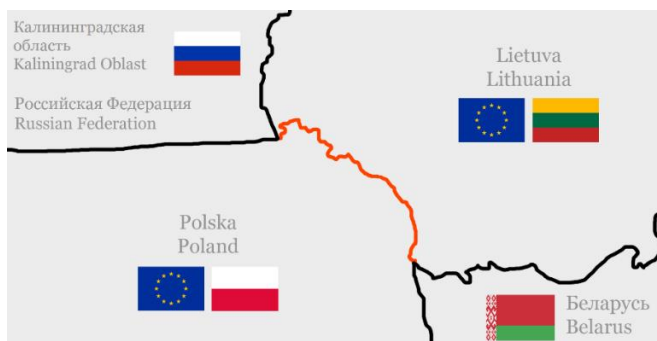
Darbo grupės vadovė, Živilė Myru

TURINYS

1. BENDRIEJI GEOGRAFINIAI IR DEMOGRAFINIAI DUOMENYS	3
1.1. Lietuvos pasienio (Marijampolės apskrities) geografiniai ir administraciniai duomenys	3
1.2. Lietuvos pasienio (Marijampolės apskrities) demografiniai duomenys	4
1.3. Lenkijos pasienio (Suvalkų regiono) geografiniai ir administraciniai duomenys	5
1.4. Lenkijos pasienio (Suvalkų regiono) demografiniai duomenys	7
2. EKONOMINĖ APLINKA	7
2.1. Ekonominės situacijos rodikliai Lietuvos pasienyje (Marijampolės apskrityje)	8
2.2. Ekonominės situacijos rodikliai Lenkijos pasienyje (Suvalkų regione)	11
3. DARBO RINKA	13
3.1. Įsidarbinimo galimybės ir ribojimai Lietuvos pasienyje (Marijampolės apskrityje)	17
3.2. Įsidarbinimo galimybės ir ribojimai Lenkijos pasienyje (Suvalkų regione)	22
4. DARBO UŽMOKESTIS	27
4.1. Atlyginimai Lietuvoje	27
4.2. Atlyginimai Lenkijoje	28
5. MOKESČIŲ SISTEMA	29
5.1. Mokesčių bazės apžvalga Lietuvoje	29
5.2. Mokesčių bazės apžvalga Lenkijoje	33
6. SOCIALINĖ IR SVEIKATOS APSAUGA	34
6.1. Socialinės apsaugos teisiniai aspektai Lietuvoje	34
6.2. Socialinės apsaugos teisiniai aspektai Lenkijoje	37
7. TRANSPORTO GALIMYBĖS	41
8. NAKVYNĖS GALIMYBĖS	43
8.1. Trumpalaikės ir ilgalaikės nakvynės galimybės Lietuvos pasienyje (Marijampolės apskrityje)	43
8.2. Trumpalaikės ir ilgalaikės nakvynės galimybės Lenkijos pasienyje (Suvalkų regione)	45
8.3. TIC-ų veikla Lietuvoje ir Lenkijoje	47
8.4. Turizmo informaciją teikiančios įstaigos Lietuvos pasienio regione	51
8.5. Turizmo informaciją teikiančios įstaigos Lenkijos pasienio regione	52
9. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	53

1. BENDRIEJI GEOGRAFINIAI IR DEMOGRAFINIAI DUOMENYS

Administracinis teritorinis vienetas – oficialiai apibrėžta valstybės teritorijos dalis, kuris turi tam tikras apibrėžtas administracines – politines funkcijas. Visos valstybės, išskyrus kai kurias mikrovalstybes, yra suskirstytos į tam tikrus administracinius teritorinius vienetus. Jų pavadinimai gali skirtis, kaip ir paskirtis. Administracinių vienetų sudarymo pagrindas skirtingose valstybėse labai skiriasi. Administraciniai vienetai gali būti sudaromi remiantis istorine tradicija.

1 pav. Lietuvos – Lenkijos valstybinė siena

1.1. Lietuvos pasienio (Marijampolės apskrities) geografiniai ir administraciniai duomenys

Lietuvos Respublikos teritorijos administraciniai vienetai susideda iš gyvenamųjų vietovių, kurios skirstomos į miesto ir kaimo gyvenamąsias vietoves. Miesto gyvenamosioms vietovėms priskiriami miestai, kaimo gyvenamosioms vietovėms – miesteliai, kaimai ir viensėdžiai.

Pasienio zona yra 15 kilometrų pločio sausumos juosta nuo valstybės sienos linijos. Lietuvos Respublikos administraciniai vienetai savivaldybės, kurių teritorijos dalis patenka į šią juostą, taip pat laikomos pasienio zonos dalimi (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 16 d. nutarimas Nr.439).

2 pav. Marijampolės apskritis

Lietuvos Respublikos sienos kirtimas valstybinės reikšmės keliuose vykdomas per šiuos tarptautinius sienos kirtimo punktus (žr. 1 lentelė).

1 lentelė. Lietuvos ir Lenkijos pasienio tarptautiniai sienos kirtimo punktai

Pasienio punktas	Kelio Nr.	Kelio pavadinimas	Kilometras
Kalvarijos–Budzisko	A5	Kaunas–Marijampolė–Suvalkai	96,72
Lazdijų–Aradninkų	135	Lazdijai–Akmeniai	8,017

*<https://lakd.lrv.lt/lt/naujienos/ribojamas-lietuvos-valstybes-sienos-kirtimas-automobiliu-keliais>

Lietuvos Respublikos sienos kirtimas vykdomas šiuose valstybinės reikšmės keliuose (žr. 2 lentelė).

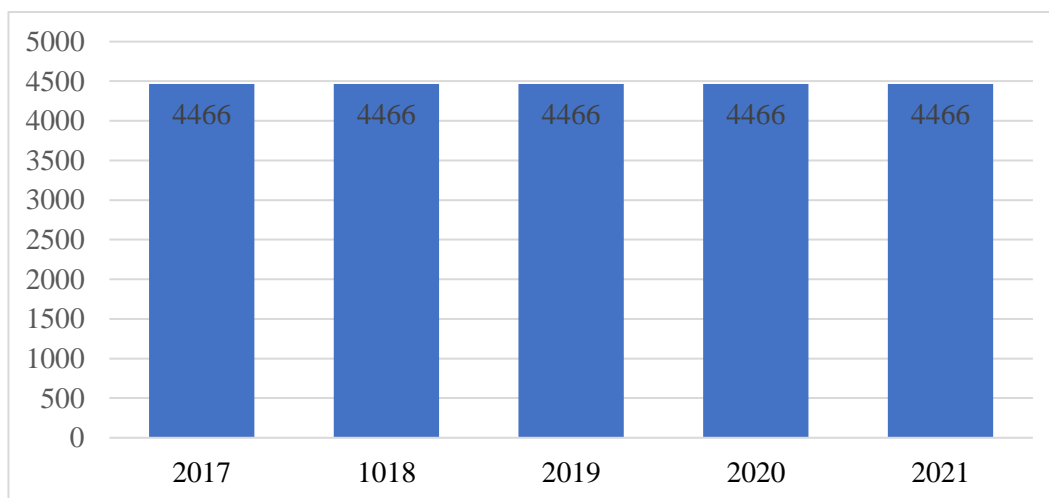
2 lentelė. Lietuvos ir Lenkijos pasienio sienos kirtimas valstybinės reikšmės keliuose

Kelio Nr.	Kelio pavadinimas	Kilometras
2524	Gudeliai–Kalėdiškiai–Markiškiai	9,334
2511	Lazdijai–Galiniai	8,334
2653	Žiogaičiai–Pašešupė	1,201
5142	Vygreliai–Sūduva	1,707
5144	Vištytis–Varteliai–Burniškiai	9,776

*<https://lakd.lrv.lt/lt/naujienos/ribojamas-lietuvos-valstybes-sienos-kirtimas-automobiliu-keliais>

Lietuvos Respublikos sienos kirtimas vykdomas ir rajoninės bei vietinės reikšmės keliuose.

Valstybės įmonės Registrų centro duomenimis, 2021 m. sausio 1 d. Marijampolės apskrityje buvo 4466 miestai ir kaimo gyvenamosios vietovės.

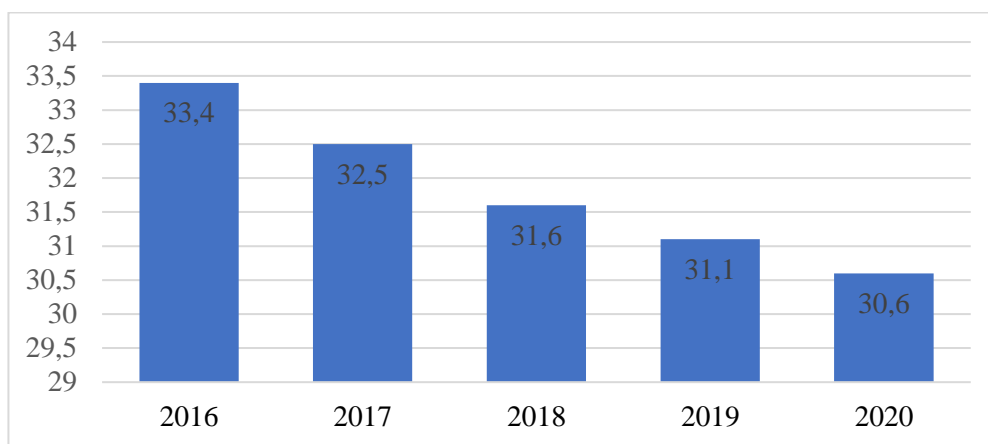

3 pav. Teritorija (žemės plotas) Marijampolės apskrityje 2017-2021 m.

Marijampolės savivaldybėje koncentruojasi didžioji dalis visos Marijampolės apskrities ekonomikos, 2019 metų pradžioje veikė 1699 įmonės (51,4 proc. apskrities įmonių). Dauguma ūkio subjektų vykdė didmeninę ir mažmeninę prekybą, variklinių transporto priemonių remontą.

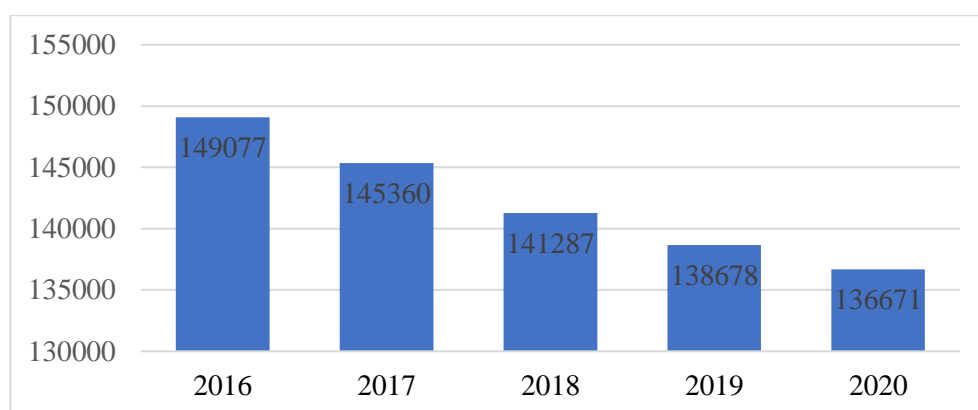
1.2 Lietuvos pasienio (Marijampolės apskrities) demografiniai duomenys

2020 m. Marijampolės apskrities gyventojų tankis siekė 30,6 asmenis kvadratiniam kilometre.

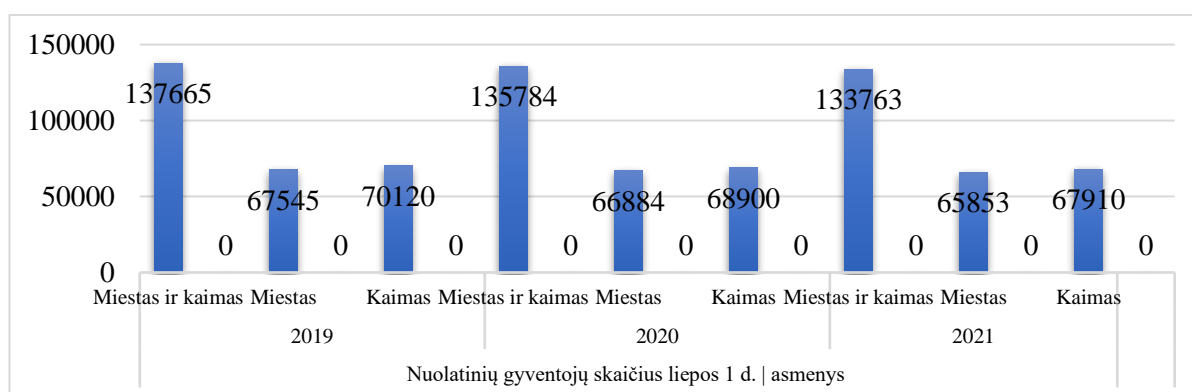

4 pav. Gyventojų tankio pokytis Marijampolės apskrityje 2016-2020 m (asmens kvadratiniam kilometre)

Nors apskrities gyventojų tankis mažėjo, tačiau šalies kontekste jis išliko labai didelis (Lietuvoje – 42,8).

5 pav. Gyventojų skaičiaus pokytis Marijampolės apskrityje 2016-2020 m. (asmens)

6 pav. Nuolatinis gyventojų skaičiaus pokytis Marijampolės apskrityje 2019-2021 m. (asmens)

1.3. Lenkijos pasienio (Suvalkų regiono) geografiniai ir administraciniai duomenys

Lenkija yra parlamentinė respublika, kurios vyriausybės vadovas yra ministras pirmininkas, o valstybės vadovas – prezidentas. Svarbiausias vyriausybės struktūros elementas – ministrų taryba. Šalis suskirstyta į 16 vaivadijų, kurių ribos iš esmės atitinka šalies istorinių regionų ribas.

Administracinę valdžią vaivadijose dalijasi vyriausybės skiriamas gubernatorius, renkama regioninė asamblėja ir regioninės asamblėjos išrinktas vykdomosios valdžios pareigūnas.

Lenkijos politinė sistema grindžiama trišaliu valdžios padalijimu tarp įstatymų leidžiamosios, vykdomosios ir teisminės. Įstatymų leidžiamąją valdžią vykdo dviejų rūmų parlamentas (Seimas, žemesni rūmai, turi 460 deputatų, o Senatas, aukštesni rūmai, turi 100 senatorių), renkamas visuotiniuose rinkimuose 4 metų kadencijai. Seimas leidžia teisės aktus ir kontroliuoja valstybės valdymo organus, įskaitant Ministrų Tarybą. Aukščiausioji audito tarnyba, aukščiausioji audito valstybės institucija, yra pavaldi Seimui. Pagrindinė Senato užduotis – bendradarbiaujant su Seimu prisidėti kuriant Lenkijos teisę.

Trijų pakopų vietos savivaldos struktūra susideda iš valsčiaus savivaldos (lenk. *samorząd gminny*), rajono / miesto savivaldos (lenk. *samorząd powiatowy*) ir vaivadijos savivaldos (lenk. *samorząd wojewódzki*). Lenkija yra padalinta į 2478 valsčius (lenk. *gmina*), 314 rajonų (lenk. *powiat*), 66 miestus, turinčius rajono statusą, ir 16 vaivadijų (lenk. *województwo*). Šios vaivadijos: Didžiosios Lenkijos, Kujavijos Pamario, Liublino, Liubušo, Lodzės, Mazovijos, Mažosios Lenkijos, Opolės, Pakarpatės, Palenkės, Pamario, Silezijos, Švento Kryžiaus, Vakarų Pamario, Varmijos Mozūrų, Žemutinės Silezijos.

7 pav. Lenkijos vaivadijos

8 pav. Palenkės vaivadija

Palenkės vaivadija (lenk. *Województwo podlaskie*) – tai viena iš 16 Lenkijos vaivadijų, esanti šalies šiaurės rytuose. Administracinis centras – Balstogė.

Valstybines įdarbinimo tarnybas Lenkijoje sudaro įdarbinimo institucijos (už darbą atsakingas ministras, provincijų vadovai, provincijų maršalai ir apygardų vadovai) ir rajonų įdarbinimo tarnybos (340 biurų), provincijų įdarbinimo tarnybos (16 biurų ir jų filialai) taip pat darbo ministrą remianti tarnyba ir provincijos valdžios įstaigos. Bendra darbo rinkos politika yra suderinta nacionaliniu

lygmeniu, tačiau tiek rajonų, tiek provincijų įdarbinimo tarnybos gali ją papildyti, tenkindamos vietinius darbo rinkos poreikius.

1.4. Lenkijos pasienio (Suvalkų regiono) demografiniai duomenys

2019 metų pabaigoje Palenkės vaivadijoje gyveno 1178,4 tūkst. gyventojai, dėl to jie užima 14 vietą tarp visų šalies vaivadijų. Nuo 2000 m. skaičius vaivadijos gyventojų sumažėjo 32,3 tūkst., t. y. 2,7 proc. (šalyje išaugo 0,3 proc.). 2019 m. pabaigoje 17,5 proc. Palenkės vaivadijos gyventojų buvo vyresni iki darbingo amžiaus 61,0 proc. darbingo amžiaus 21,5 proc.) Palenkė yra viena iš mažesnių regioninių darbo rinkų, pagal žemės ūkio pobūdį, mažą gyventojų tankumą ir santykinai mažą įmonių, sukuriančių daug darbo vietų, skaičių.

2. EKONOMINĖ APLINKA

Ekonominiai rodikliai. Darbo jėgos mobilumui įtakos turi konkurencinė darbo rinka, tačiau oficiali statistika rodo, kad teritorinės darbo rinkos tampa vis labiau uždaros ir nesubalansuotos, tarp jų nevyksta darbo jėgos mobilumas, kuris užtikrintų darbo paklausos ir darbo pasiūlos balansą, mažintų teritorinio ir struktūrinio nedarbo skirtumus (Markauskienė, Nikitina, 2003). Darbo jėgos mobilumą lemia makrolygio migracijos veiksniai (tam tikros objektyvios sąlygos, kuriomis gyvena ir dirba žmogus) bei mikrolygio migracijos veiksniai (subjektyvios sąlygos, žmonių individualūs motyvai, lemiantys migracijos pasirinkimą).

Migracijos aplinką formuoja makrolygio migracijos veiksniai:

- nevienodi šalių (regionų) ekonominiai išsivystymo lygiai;
- šalių (regionų) gyvenimo lygio skirtumai;
- darbo užmokesčio (pajamų) dydžio skirtumai;
- užimtumo ir nedarbo lygiai šalyse(regionuose);
- valstybės ir vietinės valdžios verslo sąlygų, mokesčių politika.

2012–2019 metais Lietuvos BVP sparčiai augo. Eurostato duomenimis, BVP vienam gyventojui per minėtą laikotarpį išaugo 35,6 proc. Per septynerius metus labai sumažėjo nedarbo lygis, ypač jaunimo nedarbas (14,8 procentinio punkto). 2019 m. šios kategorijos nedarbo lygis buvo 11,9 proc.

3 lentelė. 2019-2020 m. Lietuvos ir Lenkijos nedarbo ir užimtumo lygis, proc.

Metai	2019 m.		2020 m.	
	Šalis	Lenkija	Lietuva	Lietuva
BVP vienam gyventojui		13,020	14,010	12,680
Nedarbo lygis VISO		3.3	6.3	3.2
Nedarbo lygis – Moterų		3.6	5.5	3.3
Nedarbo lygis – Vyrų		3	7.1	3.1
Nedarbo lygis – Jaunimo		9.9	11.9	10.8
Užimtumo lygis – VISO		70.6	78	71
Užimtumo lygis – Moterų		63.4	76.9	63.6
Užimtumo lygis – Vyrų		77.7	79.2	78.3
Užimtumo lygis – Jaunimo		35.2	37.3	31.8

Šaltinis: Eurostatas – Realusis BVP vienam gyventojui (eurais) Nedarbo lygis pagal lytį ir amžių – metinis vidurkis (15–74 m., % aktyvių gyventojų) ir jaunimo (15–24 m.) %; Užimtumo lygis pagal lytį ir amžių – metinis vidurkis (15–64 m., vienetas % visų gyventojų, užimtumo rodiklis aktyvūs gyventojai) %.

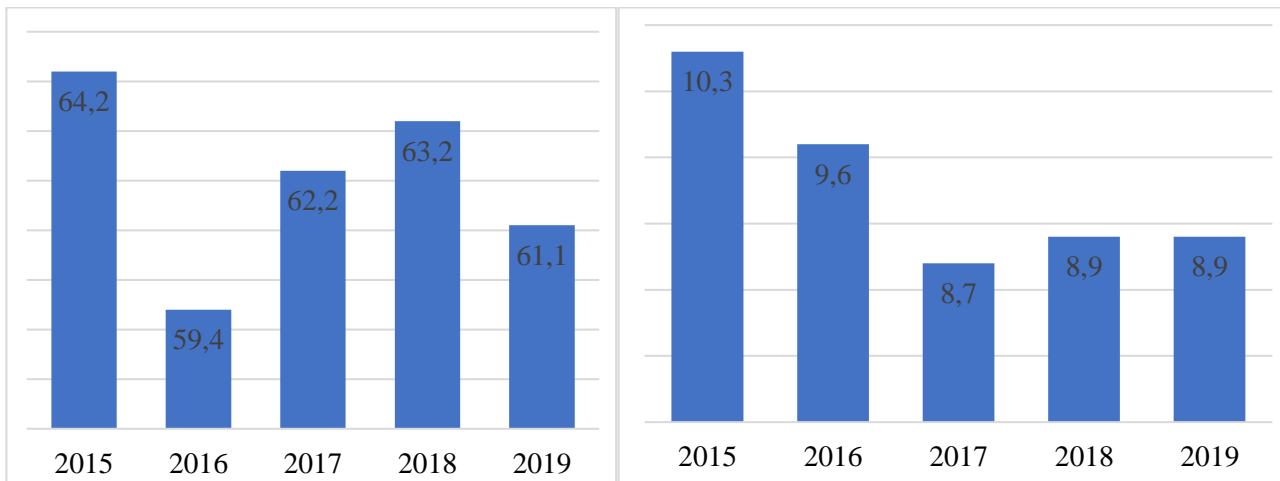
Bendras nedarbas 2019 metais siekė 6,3 proc., vyrų nedarbo lygis buvo didesnis nei moterų (atitinkamai sudarė 7,1 ir 5,5 proc.). Užimtumo lygis 2012–2019 m. didėjo, labiausiai išaugo 15–24 metų amžiaus jaunimas (8,0 procentinio punkto). 2019 m. jaunimo užimtumas – 37,3 proc.

Atskirai išskirti šių veiksnių įtaką migracijai sudėtinga, nes jie tarpusavyje susiję ir įtakoja mikrolygio migracijos veiksnius. Tyrimais nustatyta, jog vietinio darbo ir gyvenimo lygio charakteristikos regione neturi lemiamos įtakos sprendimui migruoti. Nors neturtingų regionų žmonės labiausiai linkę migruoti, tačiau pačiose neturtingiausiose vietovėse, kuriose žemas gyvenimo, išsilavinimo ir kvalifikacijų lygis, taip pat yra žmonių, kurie, rodos, nenori (ar negali) migruoti. Tai lemia individualūs žmonių motyvai: amžius, išsilavinimas, šeimyninė padėtis, kalbos barjeras, kultūrinės ir socialinės aplinkos vertinimas, simpatija regionui ir t.t. (Daugėla ir kt., 2000).

2.1. Ekonominės situacijos rodikliai Lietuvos pasienyje (Marijampolės apskrityje)

Daugiausia darbingo amžiaus gyventojų 2020 m. buvo registruota bedarbiais Ignalinos (16,6 proc.), Zarasų (15,5 proc.) ir Lazdijų (14,7 proc.) rajonų savivaldybėse. Aukščiausio nedarbo teritorijos – dažniausiai tai pasienio teritorijos, nutolusios nuo didžiųjų šalies miestų, kur ūkio plėtra spartesnė ir darbo jėgos poreikis bei įsidarbinimo galimybės didesnės. Vietos ūkio plėtra lėta, veikiančių ūkio subjektų skaičius mažas. Nėra didesnių darbdavių, kuriančių daugiau darbo vietų.

Paskutiniaisiais metais augusi šalies ekonomika ir geros ateities perspektyvos lėmė, kad Savivaldybės įmonių apyvarta, pridėtinė vertė bei vykdomos materialinės investicijos gerokai išaugo. Visgi gyventojų užimtumo srityje paskutiniaisiais metais buvo stebimos prieštaringos tendencijos: 2019 metais sumažėjo iki 61,1 tūkst., nedarbo lygis liko išaugęs nuo 2017 metų.

9 pav. Užimtų gyventojų skaičius Marijampolės apskrityje (tūkst.) 10 pav. Nedarbo lygis Marijampolės apskrityje (proc.)

Šaltinis: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize/>

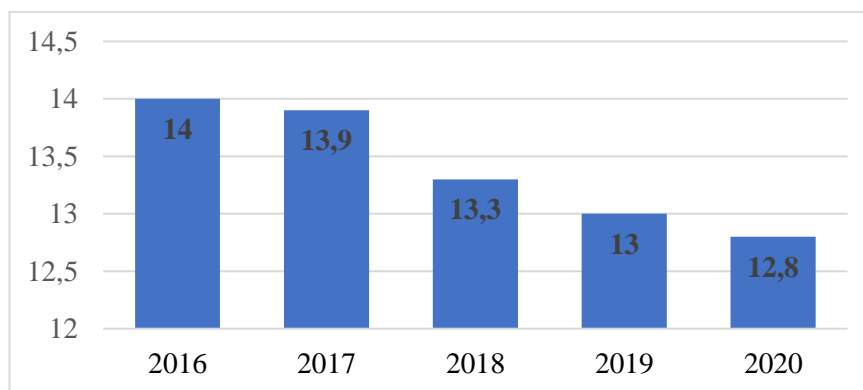
Aukščiausias moterų nedarbas 2020 m. buvo Akmenės r. (14,6 proc.) ir Kalvarijos (14,4 proc.) savivaldybėse. Kaime gyvenantys darbo neturintys asmenys šių metų I ketvirtį sudarė 33,1 proc. visų įregistruotų asmenų.

Nedarbo problemos kaime didesnės nei mieste. Užimtumas kaime gerokai žemesnis nei mieste, o nedarbo lygis – aukštesnis. Šios tendencijos priežastis – mažėjanti žemės ūkio dalis šalies ūkio struktūroje, žemas darbo ieškančiųjų mobilumas ir nepakankamai sparti ūkio plėtra regionuose. Tarp kaime gyvenančių bedarbių daugiau vyresnio amžiaus asmenų – 35,6 proc., tarp miesto – 27,4 proc. Tuo tarpu jaunimo kaime mažiau – 23,6 proc., mieste – 30,7 proc. Neturinčių profesinio pasirengimo tarp darbo ieškančių kaimo gyventojų – 36 proc., o turinčių aukštąjį universitetinį išsilavinimą – tik 6 proc. 15,5 proc. mieste gyvenančių darbo neturinčių asmenų turi aukštąjį universitetinį išsilavinimą. Dažnai kaimo gyventojų įsidarbinimo galimybes riboja susisiekimo problemos, ypač iš atokesnių vietovių (Lietuvos statistikos departamento duomenys).

4 lentelė. Nedarbo lygio pasiskirstymas tarp vyrų ir moterų (proc.)

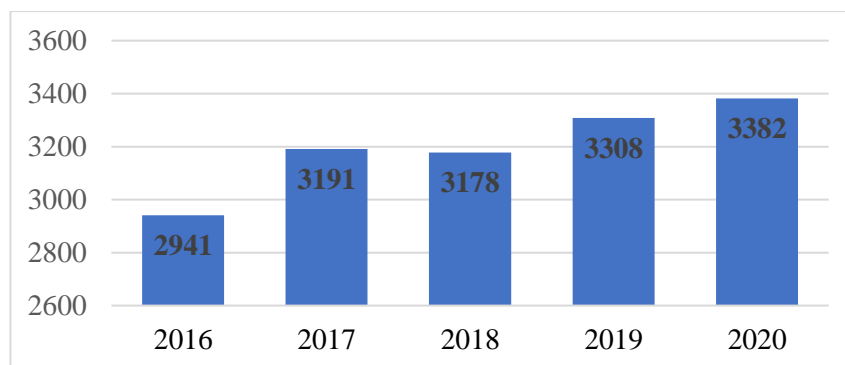
			Nedarbo lygis proc.							
			2020K1	2020K2	2020K3	2020K4	2021K1	2021K2	2021K3	2021K4
Miestas ir kaimas	Vyrai ir moterys	Iš viso pagal amžiaus grupes	7,1	8,5	9,3	9	7,5	7,4	6,7	7
		15–24	15	21,1	23,1	19,2	12,5	19,4	14,5	
		15–29	11	13,2	15,5	13,9	9,8	12,7	9,3	
		15–64	7,4	8,9	9,6	9,4	7,7	7,7	7	
		15–74	7,2	8,6	9,3	9,1	7,5	7,4	6,7	
		20–64	7,3	8,8	9,5	9,3	7,7	7,7	6,8	
		25–54	6,2	7,2	7,9	8,3	6,7	6,4	6,4	
		55–64	8,9	10,2	10,8	9,6	9,5	8,5	6,3	
		65+								
	Vyrai	Iš viso pagal amžiaus grupes	8	9,7	9,7	9,7	7,4	7,7	7,3	
		15–24	15,8	24,6	25,1	20,8	11,1	18,4	15,1	
		15–29	12,6	15,7	16,9	15,4	9,2	12,5	9	
		15–64	8,3	10,1	10,2	10	7,7	8	7,7	
		15–74	8	9,7	9,8	9,7	7,5	7,7	7,4	
		20–64	8,1	10,1	10	9,9	7,7	7,9	7,5	
		25–54	7,2	8	8,1	9	6,8	6,7	7	
		55–64	9,2	12,1	12,1	9,6	9,6	8,8	7	
		65+								
	Moterys	Iš viso pagal amžiaus grupes	6,2	7,3	8,8	8,4	7,5	7,1	6	
		15–24	14	16,6	20,9	17,4	14,4	20,6	13,8	
		15–29	8,9	9,8	13,8	12	10,5	13	9,6	
		15–64	6,5	7,6	9,1	8,7	7,8	7,4	6,2	
		15–74	6,3	7,4	8,9	8,4	7,5	7,1	6	
		20–64	6,4	7,5	9	8,6	7,7	7,4	6,1	
25–54		5,1	6,4	7,7	7,6	6,6	5,9	5,7		
55–64		8,6	8,6	9,7	9,6	9,4	8,2	5,8		
65+										

2020-2021 metais šalies BVP vidutiniškai augo 3,50 proc., oficialiai neapskaitytos ekonomikos dalis nuo BVP sumažėjo iki 14,00 proc. (Marijampolės apskrityje 12,8 proc.).

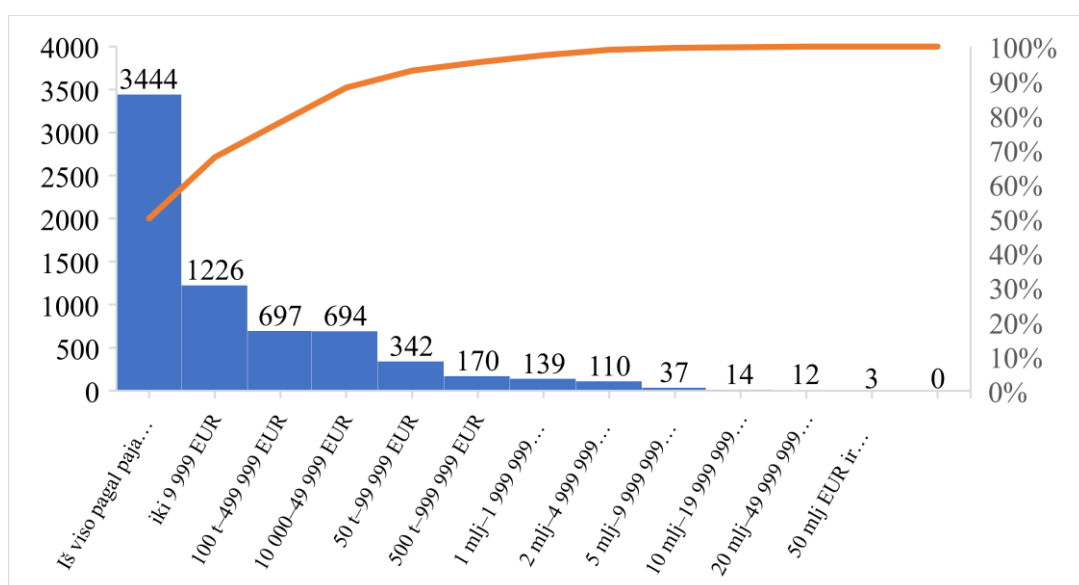

11 pav. Oficialiai neapskaitytos ekonomikos dalis nuo BVP Marijampolės apskrityje, 2016-2020 m. (proc.)

Mažėjanti oficialiai neapskaitytos ekonomikos dalis nuo BVP nulėmė išaugusių verslo ūkių skaičių.

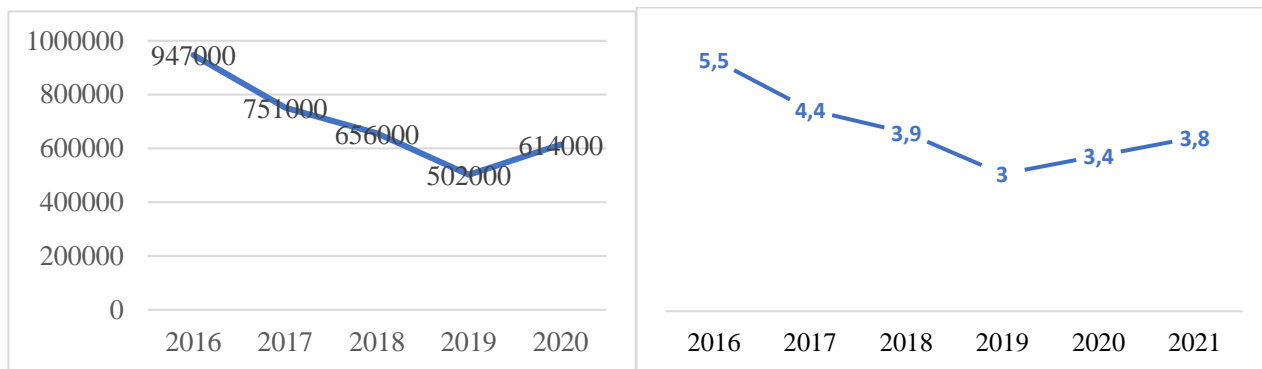
12 pav. Veikiantys ūkio subjektai Marijampolės apskrityje 2016-2020 m.

13 pav. Veikiančių ūkio subjektų skaičius pagal pajamų grupes Marijampolės apskrityje 2022 metų pradžioje (tūkst.)

2.2. Ekonominės situacijos rodikliai Lenkijos pasienyje (Suvalkų regione)

Nedarbo lygis Lenkijoje yra 6,1 proc. Palyginti su 2019 metų vasara, šis rodiklis pakilo tik vienu procentiniu punktu. Pandemijos poveikį ekonomikai mažinantys paketai darbdaviams ir darbuotojams Lenkijoje daugiausiai susiję su mokesčių lengvatomis, subsidijomis ir mokėjimų atidėjimais.

14 pav. Nedarbas Lenkijoje (2016 – 2020 m.) per mėnesį 15 pav. Nedarbo lygis Lenkijoje (2016 -2021) proc.

2020 m. Lenkijoje buvo 1,046 mln. oficialių bedarbių (21,1 tūkst. žmonių daugiau nei prieš mėnesį). Ministerija pažymi, jog nedarbo augimas paskutinį metų mėnesį buvo stebimas ir ankstesniaisiais metais. Tam pritaria ir ekonomistai.

Gruodį paprastai baigiasi terminuotos darbo sutartys, sezoniniai darbai daugelyje ūkio šakų sustoja. Tačiau nei viename šalies regione nedarbo lygis neviršijo 11 proc., nors teritoriniai skirtumai – gana dideli. Mažiausias registruotas nedarbo lygis gruodį užfiksuotas Didžiosios Lenkijos vaivadijoje (3,7 proc.), o didžiausias – Varmijos Mozūrų vaivadijoje (10,1 proc.).

Palenkės vaivadijos įmonėse užimtumas nemažėja, atlyginimai auga. Vidutinis užimtumas įmonių sektoriuje 2020 m. tris ketvirčius siekė 118,2 tūkst. žmonių, t.y. išliko 2019 metų lygyje. Daugiausia pramonės šakų, įvyko augimas. Didžiausias augimas buvo: transporto ir ekonomikos logistikoje, informacijos ir ryšių, nekilnojamojo turto paslaugų, vandens tiekimo, nuotekų ir atliekų tvarkymo, melioracijos ir statybos sektoriuose. 10 proc. užimtumo kritimą pajuto įmonės veikiančios profesinės, mokslo ir technikos, taip pat apgyvendinimo ir gastronomijos srityse.

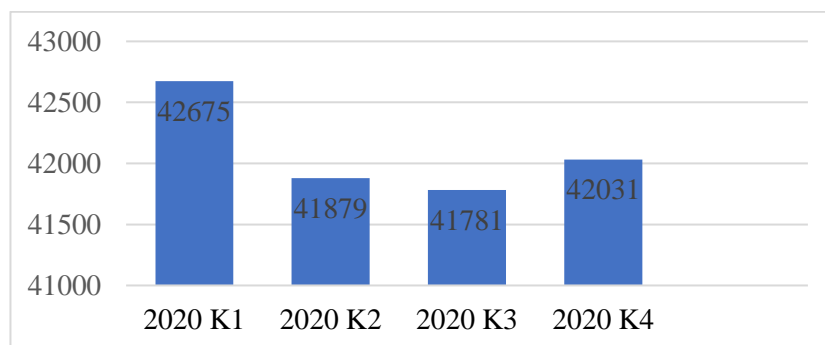
Nerimą gali kelti tolesnis ekonomiškai aktyvių gyventojų mažėjimas (0,6 proc.). 2020 metų antrąjį ketvirtį sudarė 55,4 proc. visų 15 metų ir vyresnių gyventojų (55,7 proc. 2018 m.). Užimtumo lygis siekė 54,1 proc. ir per metus nekito. Ekonominio aktyvumo lygis buvo 0,1 procentinio punkto mažesnis nei šalies (55,5 proc.), o užimtumo lygis jau siekė 0,3 procentinio punkto. Nedarbo lygis sumažėjo iki 2,4 proc., tai yra 0,7 procentinio punkto mažiau nei šalyje. (3,1 proc.)

2019 – 2020 m. registruotų bedarbių skaičius dvylikoje iš keturiolikos Palenkės darbo biurų buvo didžiausias: Suvalkuose (+ 21,3 proc.), Balstogėje (+ 20,7 proc.) ir Sokulkoje (+ 33,4 proc.). Vietos darbo rinkos Palenkės vaivadijoje yra labai įvairios pagal nedarbo lygio vertę. Padėtis darbo rinkoje yra sunkiausia šiuose regionuose: Kolne (13,7 proc.) ir Seinuose (12,8 proc.), beveik 3 kartus didesnė nei Suvalkų (4,6 proc.) ir Bielskų (5,0 proc.) rajonuose.

Palenkėje būdingas didelis ilgalaikių bedarbių procentas (53,4 proc.). Daugiausiai jį sudaro profesinės kvalifikacijos neturintys asmenys (34,4 proc.), jaunimas iki 30 m.(27,8 proc.) ir vyresni nei 50 metų (25,9 proc.) asmenys.

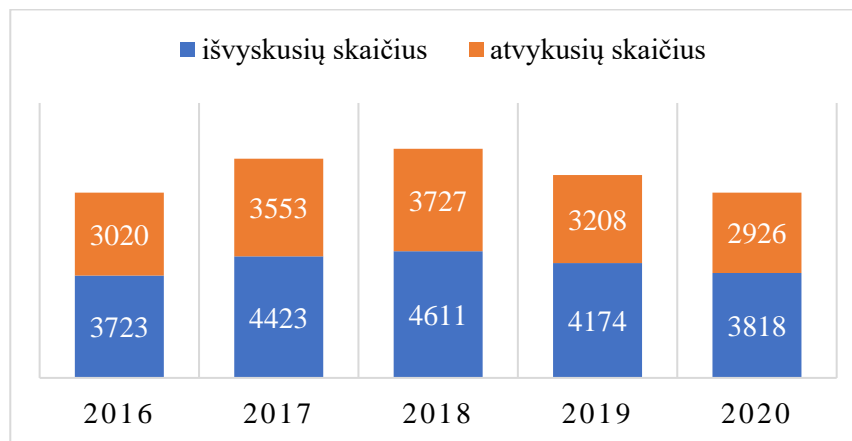
3. DARBO RINKA

Darbo rinkos teisiniai aspektai Lietuvoje. Pagrindinės darbo laiką reglamentuojančios nuostatos Lietuvoje įtvirtintos Darbo kodekse Nr. XII-2603 (VIII skyriaus 1 skirsnis). Vadovaujantis Darbo kodeksu (112 str.), darbo savaitės trukmė Lietuvoje yra 40 valandų, išskyrus atvejus, kai darbo įstatymai nustato trumpesnę darbo laiką arba ne visą darbo dieną susitaria šalys. Jeigu darbuotojas dirba pagal suminį darbo laiko režimą, maksimalus darbo laikas per kiekvieną septynių dienų iš eilės laikotarpį negali viršyti 52 valandų. Šis limitas netaikomas darbams, atliekamiems pagal susitarimą dėl papildomų darbų arba budėjimui. Suvestinis darbo laiko režimas gali būti įvestas esant būtinybei ir susisiekus su darbuotojų atstovais. Maksimalaus darbo laiko reikalavimai gali skirtis nuo Darbo kodekso nustatytų transporto, pašto, žemės ūkio įmonėse, energetikos, sveikatos priežiūros ir socialinės globos įstaigose, taip pat kai kuriose kitose ekonominės veiklos srityse. Darbo laiko ir poilsio laiko ypatumus nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė arba nurodo kolektyvinės sutartys. (Direktyva 2003/88/EB).

16 pav. Darbuotojų skaičius pagal įmonių veiklos vykdymo vietą Marijampolės apskrityje 2020 K1-K4 (asmens)

Socialinė ir demografinė analizė rodo, kad Marijampolės apskrities gyventojų skaičiaus pokyčius labiausiai lemiantis veiksnys yra migracija, kuri savo ruožtu daro įtaką gimstamumui.

17 pav. Gyventojų mobilumas Marijampolės apskrityje 2016-2020 m. (asmenys)

Neigiama migracijos tendencija yra viena iš aktualiausių problemų. Neto migracijos rodiklis Marijampolės apskrityje buvo neigiamas. Turint omenyje, kad emigruoti yra linkę darbingo amžiaus gyventojai. Darbuotojų mobilumas blogina socialinę ir ekonominę padėtį Marijampolės apskrityje. Mažėjant dirbančiųjų skaičiui, mažėja ir apskrities verslumo, inovacinis bei konkurencinis potencialas, o visa tai stabdo ekonominę plėtrą.

Vidutinis metinis registruotas nedarbo lygis Marijampolės savivaldybėje jau du metus iš eilės išlieka toks pat, t. y. 7,5 proc. (bedarbių santykis su darbingo amžiaus gyventojais); Marijampolės apskrities – 8,9 proc.

5 lentelė. Darbo jėga Marijampolės savivaldybėje 2020-2021 m. (tūkst.)

			Darbo jėga tūkst.							
			2020K1	2020K2	2020K3	2020K4	2021K1	2021K2	2021K3	2021K4
Miestas ir kaimas	Vyrų ir moterų	Iš viso pagal amžiaus grupes	1492,7	1477,4	1479,5	1486,9	1460,6	1468,9	1485,5	1478,7
		15–24	103,7	100,2	102,7	104,6	94	93,7	104,5	
		15–29	243,5	237,7	237,7	247	221,3	213,7	236,1	
		15–64	1430	1418,4	1416,8	1426,8	1405,3	1410,2	1421,3	
		15–74	1485	1468,4	1472,5	1482,6	1456,5	1462,9	1479,9	
		20–64	1420,9	1408,6	1404,7	1418,8	1398,1	1403,3	1410,2	
		25–54	1015,1	1010,5	999,3	1012,2	1006,4	1003	1011,4	
		55–64	311,2	307,7	314,9	310	305	313,5	305,4	
		65+	62,7	59	62,7	60	55,3	58,7	64,2	
	Vyrų	Iš viso pagal amžiaus grupes	752,6	750,6	742,9	751,3	740,8	739,2	749,5	
		15–24	58,4	55,9	53	56,9	52,4	49,6	56,7	
		15–29	138,4	137,1	130,5	134,5	118,8	115,2	129,2	
		15–64	724,9	719,9	711,1	720,8	717,1	712,9	718,8	
		15–74	750,8	748	739	747,6	738,3	737,2	746,5	
		20–64	719,3	715,5	706,4	717,8	713,6	709,5	713,6	
		25–54	520	523,2	515	522,6	524,4	521,4	525,3	
		55–64	146,5	140,8	143,1	141,3	140,2	141,9	136,7	
		65+	27,7	30,7	31,9	30,5	23,7	26,4	30,8	
	Moterų	Iš viso pagal amžiaus grupes	740,1	726,8	736,6	735,5	719,8	729,6	735,9	
		15–24	45,3	44,3	49,6	47,7	41,5	44,1	47,8	
		15–29	105,2	100,5	107,3	112,5	102,5	98,6	106,9	
		15–64	705,1	698,5	705,8	706	688,3	697,3	702,5	
		15–74	734,3	720,3	733,6	735	718,2	725,6	733,4	
		20–64	701,6	693,1	698,2	701,1	684,6	693,8	696,6	
		25–54	495,1	487,3	484,3	489,6	482	481,6	486,1	
		55–64	164,7	166,9	171,8	168,7	164,7	171,6	168,7	
		65+	34,9	28,3	30,8	29,5	31,6	32,3	33,4	

Šaltinis: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize/>

Darbo rinkos tendencijos Lenkijoje. ES ir ELPA valstybių narių piliečiai gali įsidarbinti Lenkijoje tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir Lenkijos piliečiai, neturėdami būtinybės gauti darbo

leidimo Lenkijoje savarankiško darbo galima ieškoti pateikus CV ir motyvacinį laišką pasirinktiems darbdaviams arba per:

Europos Komisijos įkurtas EURES tinklas, vienijantis valstybines įdarbinimo tarnybas ir kitas įgaliotas organizacijas, skirtas remti darbuotojų judumą ES ar ELPA valstybėse narėse. Kiekvienas šių valstybių pilietis gali naudotis tinklo teikiamomis paslaugomis, įskaitant ES įdarbinimo ir informacijos apie darbo ir gyvenimo sąlygas atitinkamose valstybėse teikimą. Lenkijos darbo skelbimai Europos darbo mobilumo portale, kuriame yra visų ES ir ELPA valstybių narių viešųjų įdarbinimo tarnybų, taip pat kitų EURES narių ir partnerių darbo skelbimai, įskaitant tuos, kuriuos paskelbė Lenkijos apygardų užimtumo tarnybos ir Savanoriškojo darbo korpusas;

Rajono užimtumo tarnybos, kurios talpina darbo skelbimus Centrinėje darbo pasiūlymų duomenų bazėje. Norint gauti prieigą prie visų rajono užimtumo tarnybos turimų darbo skelbimų, būtina registruotis Tarnyboje kaip bedarbis arba darbo ieškantis asmuo. Užsiregistravus taip pat bus galima susipažinti su tais darbo skelbimais, dėl kurių Lenkijos darbdavio duomenys buvo pateikti Tarnybai, kuri turi atrinkti tinkamus kandidatus dirbti ir nukreipti juos į darbdavį.

Įdarbinimo agentūroms neleidžiama apmokestinti asmenų, kuriems jie ieško darbo ar kito apmokamo darbo arba kuriems jos padeda pasirinkti tinkamą darbą ir darbo vietą, jokių mokesčių, išskyrus mokesčių, susijusių su delegavimu dirbti į užsienį užsienio darbdaviams. Mokesčiai gali būti imami už faktiškai patirtas išlaidas, susijusias su tokiu delegavimu, jeigu jos nurodytos sutartyje, sudarytoje su asmeniu, deleguotu dirbti į užsienį. Sertifikuotų agentūrų sąrašą galima rasti Įdarbinimo agentūrų registro svetainėje. Be to, įdarbinimo agentūros skelbia darbo skelbimus savo interneto svetainėse.

Pagal Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) visi ES valstybių narių piliečiai turi teisę laisvai judėti ir gyventi ES, laikydamiesi ES teisės aktų nustatytų sąlygų. Judėjimo laisvė ES yra viena iš pagrindinių ES valstybių narių piliečių teisių.

Laisvo darbuotojų judėjimo nuostatos suteikia teisę:

- ieškoti darbo kitoje ES arba ELPA valstybėje narėje,
- įsidarbinti kitoje ES arba ELPA valstybėje narėje neturėdamas būtinybės gauti darbo leidimo,
- dėl darbo gyventi kitoje ES arba ELPA valstybėje narėje,
- likti kitoje ES ar ELPA valstybėje narėje net nutraukus darbo santykius,
- laikantis ES teisės nustatytų sąlygų.

Sudarant darbo sutartį su Lenkijos darbdaviu, ES arba ELPA valstybės narės piliečiui paprastai taikoma Lenkijos darbo teisė ir jam nereikia prašyti leidimo dirbti. Tačiau yra apribojimų, susijusių su ES ir ELPA valstybių narių piliečių galimybe dirbti tam tikras profesijas. Jie taikomi tam tikroms pareigoms viešajame sektoriuje, įskaitant viešąjį administravimą – tiek valdžios, tiek vietos

savivaldos lygmenyje, tam tikroms pareigoms teismų sistemoje (pvz., teisėjų, teisėjų padėjėjų, teisės sekretorių, prokurorų, prisiekusiųjų, probacijos pareigūnų, antstolių) taip pat Valstybės tarnybos pareigūnai ir Kalėjimų apsaugos pareigūnai.

Darbo sutartis yra pagrindinė įdarbinimo forma Lenkijoje. Darbo sutarties, kaip įdarbinimo pagrindo, pasirinkimas priklauso atitinkamoms šalims (darbdaviui ir darbuotojui). Jei pagal galiojančius teisės aktus nenurodyta kitaip, darbo santykiai gali būti nustatomi pagal kitą nei darbo sutartį.

Darbo sutartyje nurodomos sutarties šalys, sutarties tipas, pasirašymo data, darbo sąlygos ir darbo užmokestis, visų pirma: darbo rūšis, darbo vieta, atlyginimas už tam tikros rūšies darbą, nurodant darbo užmokesčio dalis, darbo laiką ir darbo pradžios datą.

Darbo sutartis gali būti sudaroma su 18 metų ir vyresniu asmeniu. Darbo sutartys gali būti sudaromos ir su jaunais 15-18 metų darbuotojais. Tačiau paprastai draudžiama įdarbinti asmenis, jaunesnius nei 15 metų.

Darbo sutartis gali būti sudaroma bandomajam, neterminuotam arba terminuotam.

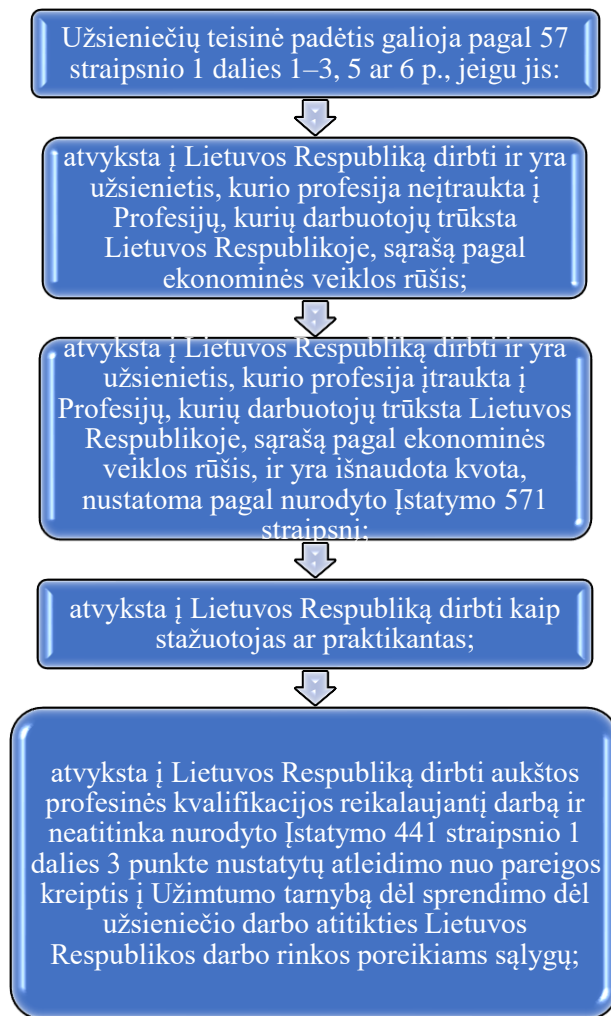
Darbo sutartis bandomajam laikotarpiui ne ilgesniam kaip 3 mėnesiams, sudaroma siekiant patikrinti darbuotojo kvalifikaciją ir galimybę įsidarbinti tam tikro tipo darbui atlikti. Sutartis bandomajam laikotarpiui gali būti pratęsta su tuo pačiu darbuotoju, jei darbuotojas turi dirbti kitokio pobūdžio darbą arba (jei darbuotojas turi dirbti to paties pobūdžio darbą) praėjus 3 metams nuo ankstesnio darbo datos. buvo nutraukta arba pasibaigė darbo sutartis.

3.1. Įsidarbinimo galimybės ir ribojimai Lietuvos pasienyje (Marijampolės apskrityje)

Kiekvienas ES pilietis turi teisę laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje laikydamasis Sutartyse ir joms įgyvendinti priimtose nuostatose nustatytų apribojimų bei sąlygų (ES Sutarties 21 straipsnis). Jei pareiškėjai atitinka ES piliečio, šeimos nario statusą, Lietuvos vizų tarnybos suteikia jiems visas galimybes gauti reikiamą vizą ir sudaro jiems geriausias sąlygas gauti vizą (ES Direktyva 2004/38/EB13).

Užsienietis leidimą dirbti privalo gauti iki numatytos darbo sutarties sudarymo dienos arba numatyto darbo Lietuvos Respublikoje pradžios.

Įsidarbinimo galimybės užsieniečiams. Užsieniečiai įdarbinami LR vadovaujantis LR įsakymu „Dėl užsieniečių, kurie atvyksta į Lietuvos Respubliką dirbti pagal profesiją, kuri įtraukta į profesijų, kurių darbuotojų trūksta Lietuvos Respublikoje, sąrašą pagal ekonominės veiklos rūšis, kvotos 2021 metams patvirtinimo (2020 m. lapkričio 20 d. Nr. A1-1131).

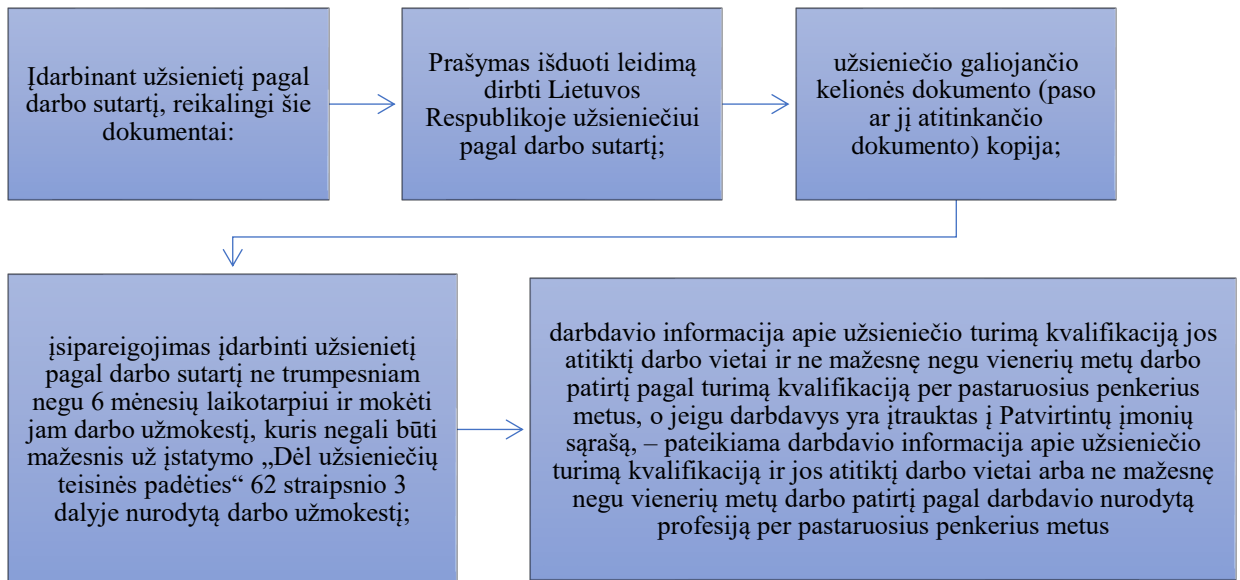

18 pav. Užsieniečių teisinės padėties galiojimas

Šaltinis: <https://uzt.lt/darbdaviui/leidimu-dirbti-uzsienieciams-isdavimo-tvarka/>

SVARBU. Užsieniečio turima kvalifikacija ir darbo patirtis turi būti tinkama darbdavio užregistruotai laisvai darbo vietai užimti ir darbo funkcijoms, nustatytoms darbdavio įsipareigojime įdarbinti užsienietį arba darbo sutartyje, vykdyti.

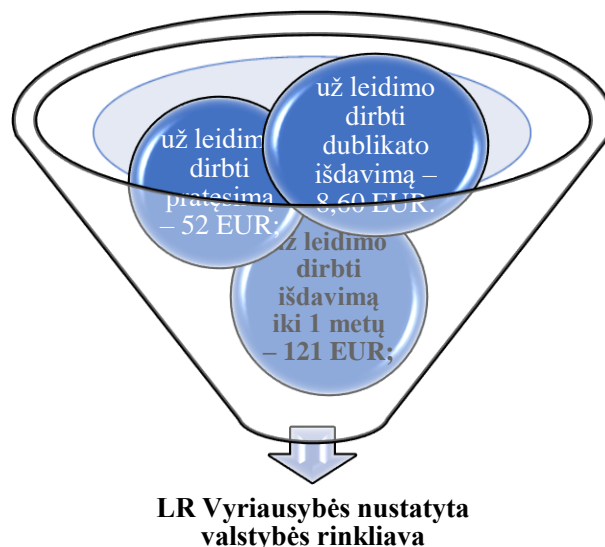
Dokumentų, parengtų ne lietuvių kalba, vertimas į lietuvių kalbą turi būti patvirtintas jį atlikusio vertėjo parašu.

19 pav. Įdarbinant užsieniečių pagal darbo sutartį, reikalingi dokumentai
 Šaltinis: <https://uzt.lt/darbdaviui/leidimu-dirbti-uzsienieciams-isdavimo-tvarka/>

Jei užsienietis neturi kvalifikacijos ir (ar) darbo patirties, Prašyme nurodoma informacija apie šio užsieniečio atitiktį darbdavio keliamiems kvalifikaciniams reikalavimams konkrečiam darbui atlikti, pareigoms eiti (pagrindžiama užsieniečio atitiktis darbdavio keliamiems kvalifikaciniams reikalavimams konkrečiam darbui atlikti, pareigoms eiti).

Dokumentų kopijos turi būti patvirtintos darbdavio vadovo (ar darbdavio fizinio asmens) ar jo įgalioto asmens parašu (išskyrus dokumentų kopijas, teikiamas elektroniniu paštu ir pasirašytas elektroniniu parašu) ir antspaudu, jei antspaudą jis privalo turėti.

20 pav. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta valstybės rinkliava
 Šaltinis: <https://uzt.lt/darbdaviui/leidimu-dirbti-uzsienieciams-isdavimo-tvarka/>

6 lentelė. Paklausios profesijos Marijampolės apskrityje (2021 m lapkričio mėn. duomenys)

Specialistai	Kvalifikuoti darbininkai ir paslaugų darbuotojai	Nekvalifikuoti darbininkai
Reklamos ir rinkodaros specialistai	Sunkiasvorių sunkvežimių ir krovininių transporto priemonių vairuotojai	Krovikai
Sandėliavimo tarnybos tarnautojai	Parduotuvių pardavėjai	Biurų, viešbučių ir kitų įstaigų valytojai, kambarinės ir pagalbininkai
Jaunesnieji socialiniai darbuotojai	Kepėjai ir konditeriai	Kitur nepriskirti nekvalifikuoti apdirbimo pramonės darbininkai
Paštininkai ir giminiškų profesijų tarnautojai	Statybininkai	Pakuotojai (rankomis)
Buhalteriai	Virėjai	Prekių krovėjai į lentynas
Slaugos specialistai	Krovininių platformų ir krautuvų operatoriai	Nekvalifikuoti inžinerinių statinių statybos darbininkai
Psichologai	Lengvųjų automobilių, taksi ir furgonų vairuotojai	Nekvalifikuoti atsitiktinių darbų darbininkai
Apskaitos ir buhalterijos tarnautojai	Dailidės ir staliai	Virtuvės pagalbininkai
Socialiniai darbuotojai ir konsultantai	Mėsininkai, žuvų darinėtojai ir giminiškų profesijų darbininkai	Kiemsargiai ir giminiškų profesijų darbininkai
Pagrindinio ir vidurinio ugdymo mokytojai	Darbininkai izoliuotojai	Nekvalifikuoti gyvulininkystės ūkio darbininkai

Šaltinis: <https://uzt.lt/darbo-rinka2/paklausios-profesijos/>

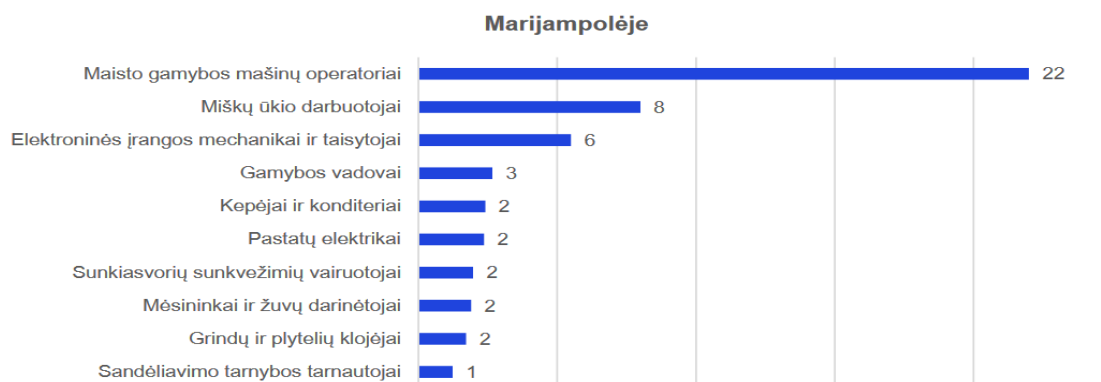
7 lentelė. Darbuotojų trūkumas Marijampolės apskrityje 2017 -2020 m. (asmenys)

Teritorija	2017	2018	2019	2020
Marijampolės apskritis	7574	8162	7069	7048
Marijampolės	4414	4591	4036	4032
Marijampolės sav.	3328	3677	3271	3255
Kalvarijos sav.	439	427	268	300
Kazlų Rūdos sav.	647	487	497	477
Šakių r. sav.	1346	1439	1164	1163
Vilkaviškio sav.	1814	2132	1869	1853

8 lentelė. Darbuotojų trūkumas pagal veiklas Marijampolės apskrityje 2020 m. (proc.)

Teritorija	2020 m. (asmenys)	Žemės ūkis (proc.)	Pramonė (proc.)	Statyba (proc.)	Paslaugos (proc.)
Marijampolės apskritis	7048	7,5	31,4	11,3	49,8
Marijampolės	4032	4,4	34,8	11,7	49,3
Marijampolės sav.	3255	5,4	32,7	13,1	48,9
Kalvarijos sav.	300	1,6	25,6	11,6	61,2
Kazlų Rūdos sav.	477	0,7	51,3	3,3	44,7
Šakių r. sav.	1163	15,1	26,2	17,6	41,1
Vilkaviškio sav.	1853	9,2	28,1	6,7	56,0

Šaltinis: <https://uzt.lt/wp-content/uploads/2021/03/2020-darbo-rinka-skaic%CC%8Ciais.pdf>

21 pav. Profesijos, kurių darbo rinkoje labiausia trūko 2020 m. I ketvirtis
Šaltinis: UT, 2020 m. I ketvirtis

Stambūs verslai regionuose ne tik įdarbina vietinius gyventojus, bet ir didina mažesnių miestų patrauklumą bei paskatina šalia kurtis smulkius verslus.

22 pav. Didžiausi darbdaviai Lietuvoje 2021 m.

„Sodros“ duomenis, aštuntoje vietoje pagal darbdavius atsiduria duonos, užkandžių, šaldytų gaminių įmonė „Mantinga“, Marijampolėje įdarbinusi daugiau nei 1,5 tūkst. darbuotojų (šiuo metu 1048 darbuotojai, iš kurių 60 proc. sudaro marijampoliečiai, 40 proc. kitų regionų gyventojai).

<https://rekvizitai.vz.lt/imone/mantinga/>

Daugiau
informacijos apie
laisvas darbo vietas
Marijampolėje
rasite:

<https://www.dirbam.lt/darbo-skelbimai/kur:marijampole>

<https://manodarbas.lt/siulo-darba-marijampoleje>

www.uzt.lt

www.darbo.lt

www.dirba.lt

www.cv.lt

www.cvmarket.lt

www.cvonline.lt

www.lovejob.lt

www.manodarbas.lt

www.randu.lt

<https://cv.feraro.lt>

23 pav. Informacija apie laisvas darbo vietas Marijampolėje

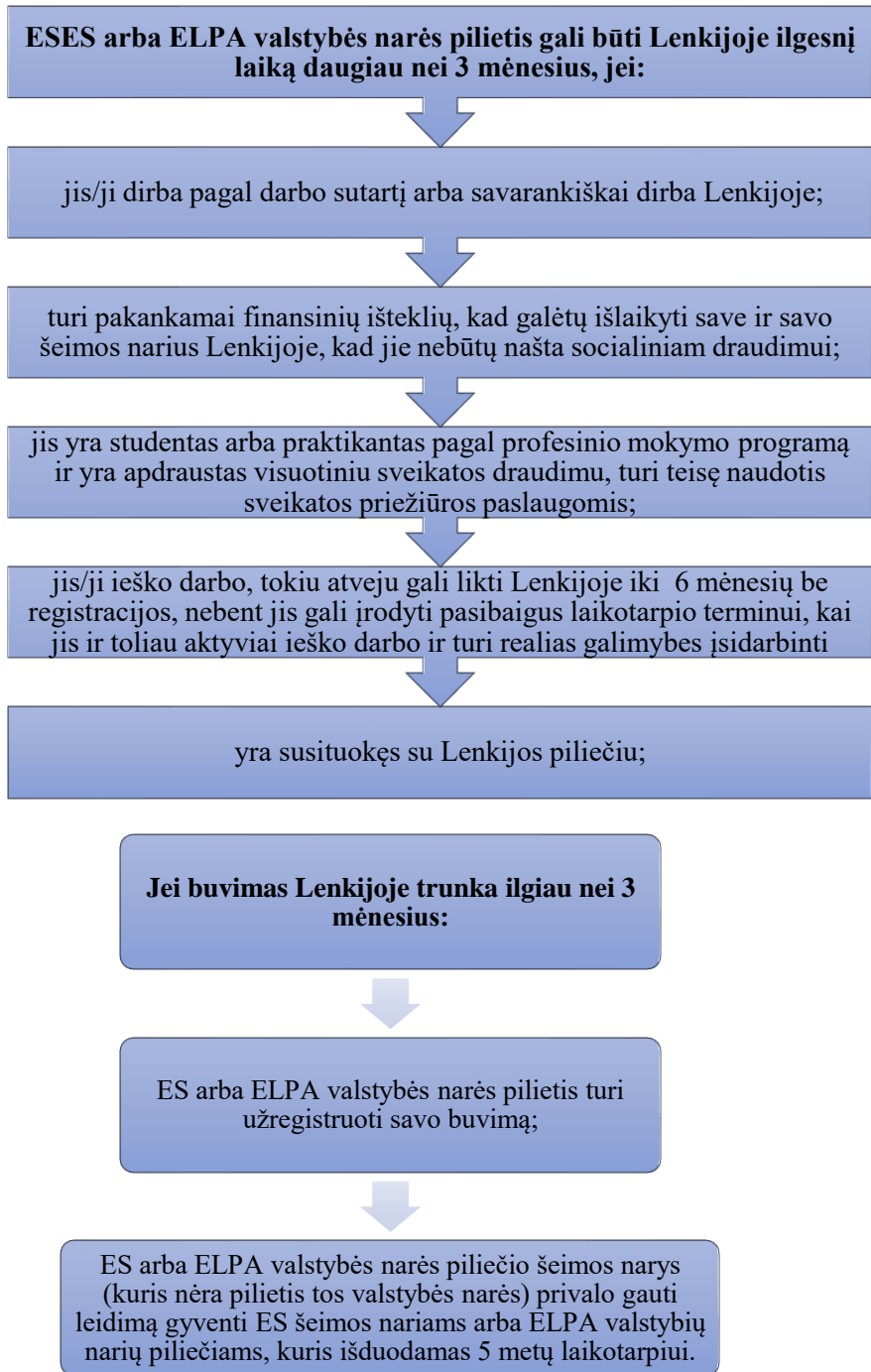
3.2. Įsidarbinimo galimybės ir ribojimai Lenkijos pasienyje (Suvalkų regione)

Valstybines įdarbinimo tarnybas Lenkijoje sudaro įdarbinimo institucijos (už darbą atsakingas ministras, provincijų vadovai, provincijų maršalai ir apygardų vadovai) ir rajonų įdarbinimo tarnybos (340 biurų), provincijų įdarbinimo tarnybos (16 biurų ir jų filialai), taip pat darbo ministrą remianti tarnyba ir provincijos valdžios įstaigos. Bendra darbo rinkos politika yra suderinta nacionaliniu lygmeniu, tačiau tiek rajonų, tiek provincijų įdarbinimo tarnybos gali ją papildyti, tenkindamos vietinius darbo rinkos poreikius.

ES arba ELPA valstybių narių piliečiai gali atvykti į Lenkijos teritoriją galiojančio kelionės dokumento ar bet kurio kito patvirtinančio savo tapatybę ir tautybę dokumento pagrindu. ES arba ELPA valstybės narės šeimos nariai piliečiai, kurie nėra atitinkamos ES ar ELPA valstybės narės piliečiai, gali atvykti į Lenkijos teritoriją turėdamas galiojantį kelionės dokumentą ir vizą.

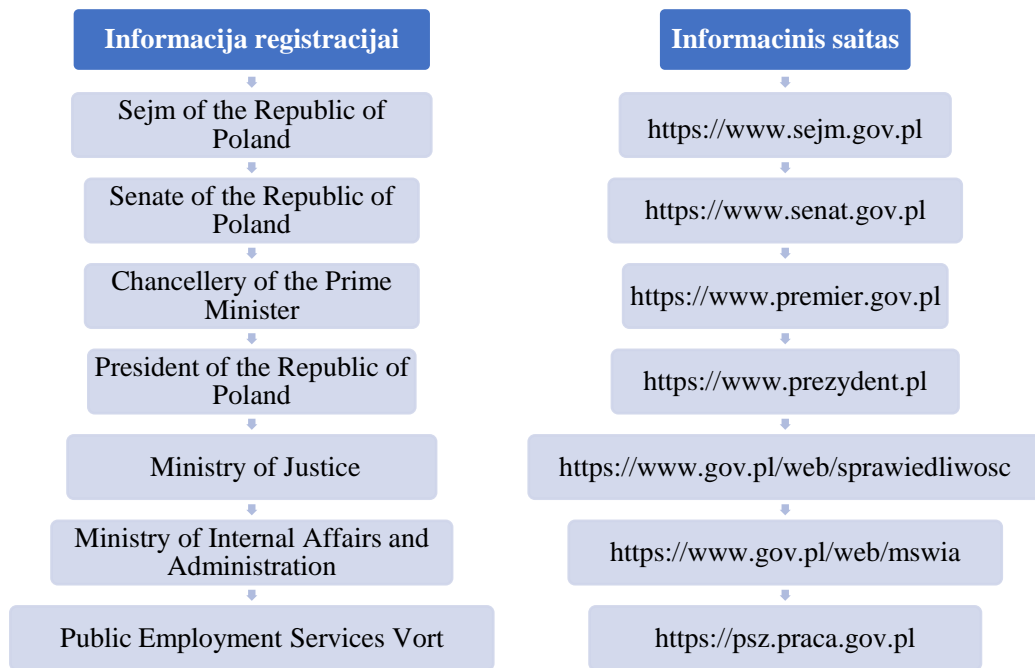
Prašymus išduoti vizą reikia pateikti Respublikos konsului.

Piliečiai gali registruotis nuolatiniam arba laikinam gyvenimui neilgiau nei 3 mėn., pateikdami galiojantį dokumentą (kelionės dokumentas ar kitas jo tapatybę patvirtinantis dokumentas). Ilgiau nei 3 mėnesius būnant Lenkijoje – privaloma užsiregistruoti.

24 pav. Informacija apie gyvenimą Lenkijoje ES piliečiams

Šaltinis: <https://www.gov.pl/web/gov/uslugi-dla-obywatela/#meldunek-i-wybory>

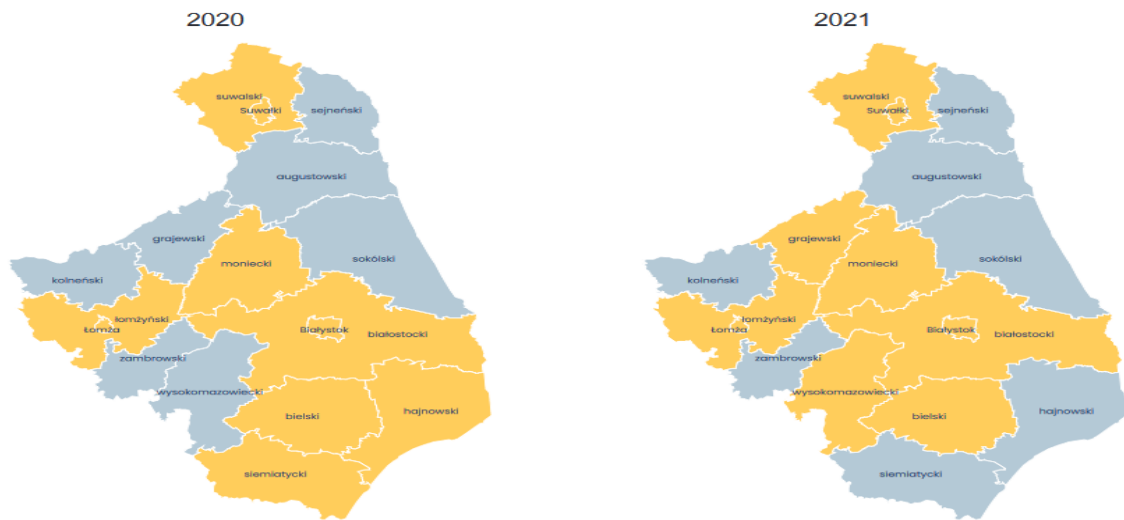
25 pav. Informacija apie registracijos galimybes Lenkijoje

2020 m. **Palenkės regiono darbdaviai** siūlė 16,0 tūkst. laisvų darbo vietų. Tai 4,4 tūkst. pasiūlymų mažiau (21,6 proc.) nei 2019 m. Mažiausiai darbo pasiūlymų užfiksuota: Augustave (32,9 proc.) ir Balstogėje (31,7 proc.). Palenkės vaivadijoje daugiausia pasiūlymų pateikiama Balstogės rajono užimtumo agentūrai (32,9 proc.) ir Suvalkuose (9,9 proc.), o mažiausiai Monkuose ir Seinuose (po 2,8 proc. visų pasiūlymų).

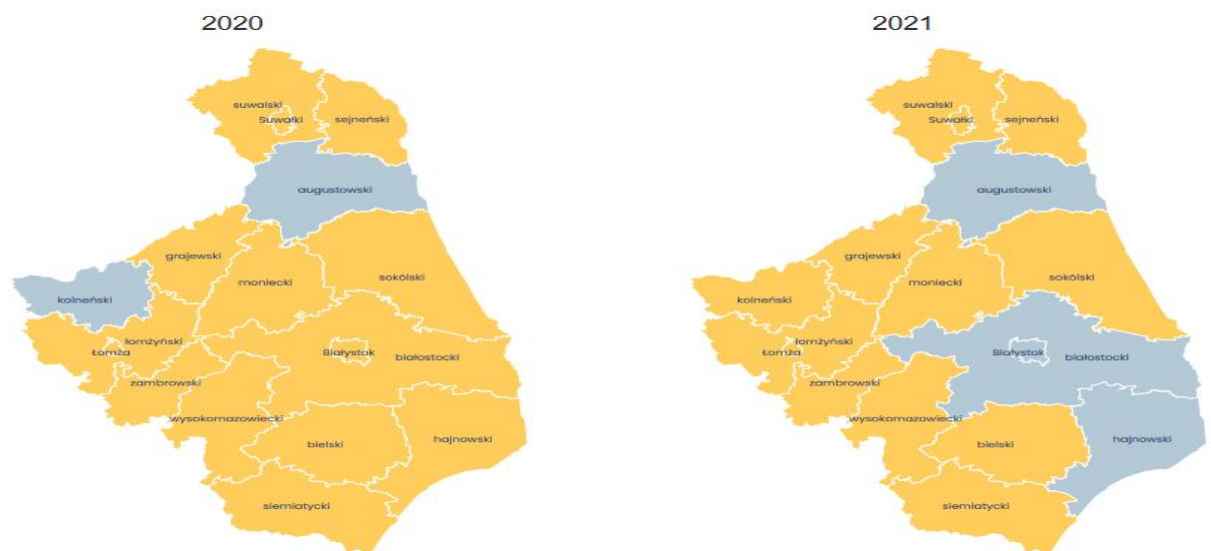
Analizuojant situaciją atskirose apskrityse, galima pastebėti tam tikrus skirtumus ūkio subjektų struktūroje. Mažiausia prekybinė veikla vykdoma Hainuvkos, Seinų ir Suvalkų regionuose (mažiau nei 20 proc.).

Hajnovskos rajonas turi didžiausią pramonės apdirbimą (13 proc.), Lomžos rajonas - statybos sektorių (24 proc.). Kolne ir Seinuose yra didelė žemės ūkio įmonių dalis bei apgyvendinimo ir maitinimo paslaugos (4,7 proc.). Ekonominė ūkinė veikla Augustavo rajone išlieka stabili. Turizmo, viešbučių ir maitinimo srities verslo įmonių veikla mažėjo. Planuojamas darbo vietų kūrimas prekybos ir paslaugų srityse. (Informacija nt. planowanych inwestycji, PUP w Augustowie, Białystok 2020).

Planuojamos investicijos Suvalkų mieste ir Suvalkų rajone, bus kuriamos naujo darbo vietos statybos, gamybos ir paslaugų srityse. 2021 metais pradėtos investicijos į kelių tiesimą, renovaciją ir rekonstrukciją, daugiabučių statybą, dujotiekio Lietuva ir Lenkija tiesimą, padės sukurti papildomas darbo vietas.

26 pav. Santykis tarp turimų darbuotojų ir darbdavių poreikių senyvo amžiaus ar neįgalaus asmens globėjų 2020-2021 m

27 pav. Santykis tarp turimų darbuotojų ir darbdavių poreikių žemės kasimo technikos operatoriai ir mechanikai 2020-2021 m

Šiuo metu Palenkės vaivadijoje darbo resursų deficitas yra medžio apdirbėjų, stalių, apmušalų meistrų, miškų ūkio darbuotojų. 2021 metais darbo jėgos paklausa Balstogės darbo rinkoje sumažėjo. Darbo rinkoje deficitinių profesijų grupių skaičius siekė 42.

Didžiausi investuotojai ir darbdaviai Suvalkuose:

- baldų gamykla „Forte“ įsikūrusi Suvalkų specialiojoje ekonominėje zonoje, įdarbinusi apie 1000 darbuotojų.
- Nuotekų dumblo džiovyklos statyba Suvalkuose, įdarbinusi daugiau nei 150 darbuotojų;
- „Malow“ įmonė yra pirmaujanti metalinių baldų gamintoja Lenkijoje. Kompanija „Malow“ yra didžiausias darbdavys Suvalkų ekonominėje zonoje. Šiuo metu joje dirba apie 640 žmonių.

9 lentelė. Paklausios profesijos Palenkėje 2021 m. duomenimis

Veikla	Paklausios profesijos
Pagyvenusių ar neįgalių asmenų medicinos priežiūros paslauga	gydytojai, slaugytojai ir akušeriai, slaugytojai
Statyba	statybos inžinieriai ir vadovai, betonuotojai, plieno tvirtintojai, staliai, statybininkai, mūrininkai, tinkuotojai, klojėjai, stogdengiai ir skardininkai
Pramoninis perdirbimas	gamybos mašinų operatoriai, gumos ir plastiko gaminių staklių operatoriai, tekstilės mašinų operatoriai, mašinų ir įrenginių mechanikai, elektrikai, elektromechanikai ir elektrikai, siuvėjai ir drabužių gamybos darbuotojai, šaltkalviai, suvirintojai, staklių operatoriai, kepėjai, konditeriai
Transporto ir sandėlio valdymas	Paštininkai, kurjeriai, autobusų vairuotojai, sunkvežimių ir traktorių vairuotojai
Informacija ir komunikacija	analitikai, testuotojai ir sistemų operatoriai, svetainių administratoriai, duomenų bazės dizaineriai ir administratoriai, programuotojai
Švietimas	profesijos dalykų mokytojai, specialiųjų mokyklų ir integracijos skyrių mokytojai
Finansai	nepriklausomi buhalteriai, finansų ir apskaitos darbuotojai,
Automobilių ir susijusios paslaugos	automechanikai, skardininkai, automobilių dažytojai, automobilių diagnostikai

Šaltinis: www.barometrzwodow.pl

Užsienietis turi teisę dirbti: turėti pasą ir leidimą laikinai gyventi.

10 lentelė. Įsidarbinimo užsieniečiui būtini dokumentai:

įsidarbinimo užsieniečiui būtini dokumentai:	dokumentas, patvirtinantis darbdavio tapatybę
	asmens tapatybės kortelės kopiją arba užpildytų lapų su duomenimis iš kelionės dokumento kopiją (fizinį asmenų atveju)
	išrašą iš Nacionalinio teismų registro ar kito registro, kuriame yra aktualūs duomenys prašymo pateikimo dieną (juridinio asmens atveju)
	apmokėjimo įrodymas už deklaracijos pateikimą
	pareiškimas apie teistumą, susijusį su Užimtumo skatinimo ir darbo rinkos institucijų įstatyme nurodytomis aplinkybėmis
	užsieniečio, su kuriuo pateiktas prašymas, galiojančio kelionės dokumento kopija
	pažymėjimo, kad esate apdraustas kopijas

Visas leidimo užsieniečiui Lenkijos teritorijoje išdavimo procesas paprastai trunka 30 dienų, tačiau pagrįstais atvejais gali užsitęsti ir iki 2 mėnesių. Dėl šios priežasties į biurą reikėtų iš anksto pateikti atitinkamą prašymą su visu dokumentų rinkiniu, kad darbuotojas galėtų toliau dirbti.

Informacija:<http://www.eures.europa.eu>**European Job Mobility Portal of the European Commission**<https://oferty.praca.gov.pl>**Central Job Offers Database**<http://praca.gov.pl>**Electronic registration as an unemployed person/job seeker at a District Employment Office**

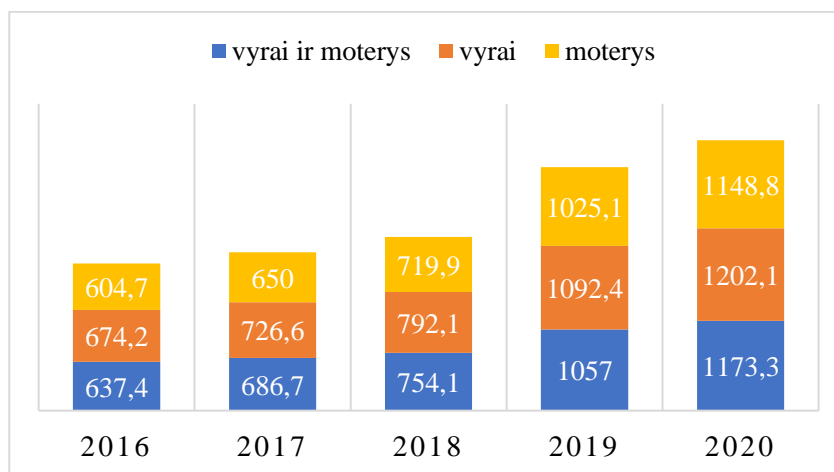
4. DARBO UŽMOKESTIS

4.1. Atlyginimai Lietuvoje

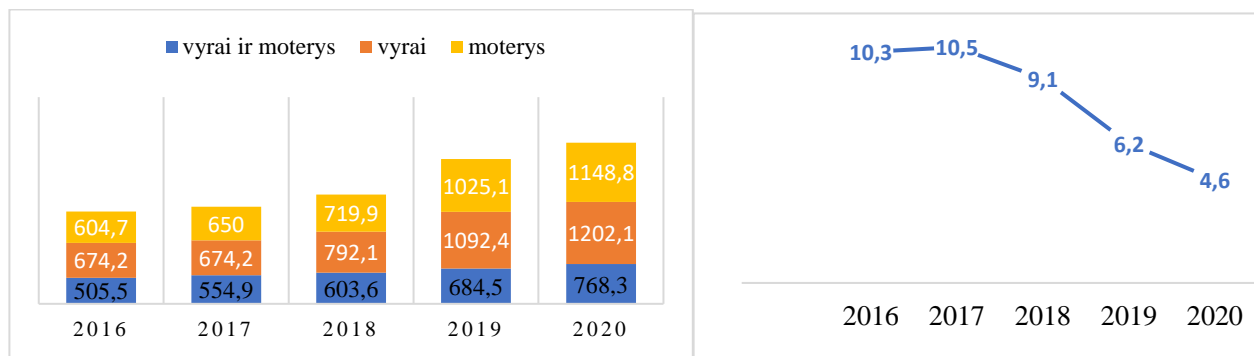
2020 m. vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalies ūkyje, įskaitant individualiąsias įmones, sudarė 1 428,6 EUR ir, palyginti su 2019 m., padidėjo 10,2 proc. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalies ūkyje 2020 m., palyginti su ankstesniais metais, padidėjo visose apskrityse, labiausiai – Šiaulių ir Tauragės apskrityse (po 13,2 proc.). Kitose apskrityse vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis didėjo nuo 11 proc. Marijampolės iki 8,1 proc. Alytaus apskrityje.

Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis padidėjo visose savivaldybėse – nuo 1 proc. Druskininkų iki 15,5 proc. Kalvarijos.

Didžiausias vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis 2020 m. buvo Vilniaus mieste ir siekė 1 643,2 EUR, o mažiausias – Zarasų rajono savivaldybėje – 992,9 EUR. Darbo užmokesčio atotrūkis tarp Vilniaus miesto ir Zarasų rajono savivaldybės per metus sudarė 650,3 EUR.

28 pav. Vidutinis mėnesinis darbo užmokestis Marijampolės apskrityje 2016-2020 m. (bruto, EUR)

29 pav. Vidutinis mėnesinis darbo užmokestis Marijampolės apskrityje 2016-2020 m. (neto, eurų) (proc.)

30 pav. Moterų ir vyrų mėnesinio darbo užmokesčio skirtumas 2016-2020

Šaltinis: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=d3f95fc8-9810-4cd3-b02f-30a0fdc234ef#/>

4.2. Atlyginimai Lenkijoje

Konkrečių civilinių sutarčių minimalaus darbo užmokesčio (darbo užmokesčio) dydžio ir minimalaus valandinio atlygio nustatymo taisyklės ir tvarka yra nustatyti teisės aktuose.

Atlyginimas yra mokėtinas už atliktus darbus. Už laikotarpį, per kurį darbas neatliekamas, darbuotojas išsaugo teisę į atlyginimą tik tada, kai tai numato darbo įstatymo nuostatos. Siekdama apsaugoti atlygį už darbą, Lenkijos darbo Kodekse yra nuostata, kad darbuotojas negali atsisakyti savo teisės gauti atlyginimą arba perleisti jį kitam asmeniui.

Darbdaviai privalo išduoti ir saugoti kiekvieno asmens apskaitą (sąrašą) darbuotojui atskirai, kuriame turėtų būti nurodytas atlyginimo už apmokamą darbą dydis ir kitos su darbu susijusios išmokos. Jei darbuotojas to reikalauja, darbdavys yra įpareigotas pateikti dokumentus, kurių pagrindu mokamas atlyginimas buvo paskaičiuotas.

2020 metais **minimalus mėnesinis bruto** darbo užmokestis darbuotojams (t. y. dirbantiems asmenims pagal darbo santykius) buvo 2600 PLN bruto (apie 598 Eurų), o 2021 m. buvo 2800 PLN bruto (apie 644 Eurų).

Vidutinis **mėnesinis bruto darbo užmokestis** įmonių sektoriuje 2020 metais buvo 4 570,88 PLN (85,8 proc. vidaus) ir padidėjo 5,2 proc. (vidaus padidėjimas 4,5 proc. 2020 metų antrąjį ketvirtį **vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis** buvo 5024,48 PLN (apie 1156 Eurų). 2020 m. liepos mėn. **vidutinis mėnesinis bruto darbo** užmokestis įmonių sektoriuje buvo 5 381,65 PLN (apie 1230 euro).

Pavyzdžiui, 2020 m. liepos mėn. vidutinis bruto atlygis Mozūrijos vaivadijoje atitinkamuose sektoriuose siekė:

11 lentelė. Vidutinis bruto atlyginimas Lenkijoje atitinkamuose sektoriuose 2020 m.

Sektorius	Bruto, PLN	Bruto, EUR
įmonių sektoriuje	6 271 PLN	apie 1 442 EUR
pramonės	6 081 PLN	apie 1 399 EUR
pramoninis apdirbimas	5838 PLN	apie 1343 EUR
statyba	6712 PLN	1 544 EUR,
variklinių transporto priemonių prekyba ir remontas	6 367 PLN	apie 1 464 EUR
transporto ir sandėlio tvarkymas	5042 PLN	apie 1160 EUR
svetingumas ir maitinimas	4189 PLN	apie 963 EUR
IKT	9669 PLN	apie 2224 EUR
nekilnojamasis nekilnojamojo turto paslaugos	7 424 PLN	1 708 EUR
administravimas ir parama paslaugos	4591 PLN	apie 1056 EUR

Šaltinis: MINISTRY OF ECONOMIC DEVELOPMENT, labour and technology Labour Market Department „Living and working in Poland“ Warsaw, 2020

Darbuotojams, gaunantiems pajamas iš darbo, taikomas privalomas socialinis draudimas. Darbdaviai privalo skaičiuoti įmokas nuo darbuotojo atlyginimo ir sumokėti juos Socialinio draudimo įstaigai (ZUS).

19,52 proc. senatvės pensijos įmoką

- moka darbuotojas ir darbdavys lygiomis dalimis,

darbdavys moka Įnašą į darbą fondas (Fundusz Pracy) (2,45%

Garantuotų išmokų darbuotojams fondas (Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych) (0,10 proc.)

Solidarumo paramos fondas neįgaliesiems (Solidarnościowy Fundusz Wsparcia) Osób Niepełnosprawnych) (0,15 proc.)

8 proc. netekto darbingumo pensijos įmoką

- moka darbuotojas (1,5 proc.) ir darbdavys (6,5 proc.).
- 2,45 proc. ligos draudimo įmoką moka darbuotojas.

31 pav. darbuotojo ir darbdavio socialinio draudimo įmokos Lenkijoje

Šaltinis: Ministry of economic development, labour and technology Labour Market Department „Living and working in Poland Warsaw, 2020

5. MOKESČIŲ SISTEMA

5.1. Mokesčių bazės apžvalga Lietuvoje

Pagrindiniai mokesčiai Lietuvoje:

Gyventojų pajamų mokestis (GPM) tarifas – 15% (atėmus mokesčio kreditą), t. y nuo 5 proc. iki 15 proc.

12 lentelė. GPM pokyčiai numatomi nuo 2022 m.

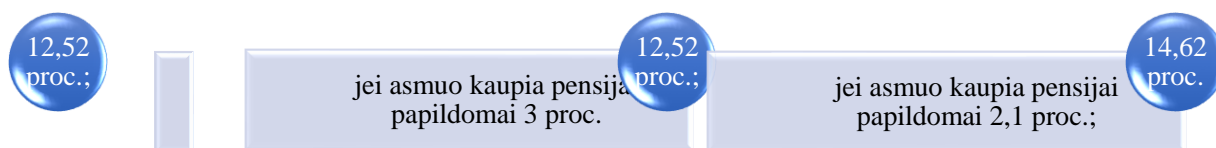
	Standartinis GPM	Progresyvus GPM	Kada taikomas progresyvus GPM tarifas?
Iki 2022-01-01	20%	32%	Darbo užmokesčio pajamų daliai viršijančiai 60 VDU (t. y. viršijančiai 81 162 Eur) *
Nuo 2022-01-01	20%	32%	Darbo užmokesčio pajamų daliai viršijančiai 60 VDU (t. y. viršijančiai 90 246 Eur) *

Minimalus darbo užmokestis (MMA) 2022 m. numatomas MMA 730 eurų, minimalus valandinis atlygis (MVA) 4,47 euro. (LR Vyriausybės 2021 m. spalio 13 d. nutarimas „Dėl 2022 metais taikomo minimaliojo darbo užmokesčio).

13 lentelė. MMA ir MVA pokyčiai Lietuvoje (2015-2021)

Laikotarpis	Minimali mėnesio alga	Minimalus valandinis atlygis
Nuo 2021-01-01	642 € (po mokesčių 468,41 €)	3,93 €.
Nuo 2020-01-01	607 €. (iki mokesčių).	3,72 €.
Nuo 2019-01-01	MMA – 555 € (pagal seną skaičiavimą 430 €)	MVA – 3,39 € (pagal seną skaičiavimą 2,63 €)
Nuo 2018-01-01	MMA – 400 €	MVA – 2,45 €
Nuo 2016-07-01	MMA – 380 €	MVA – 2,32 €
Nuo 2016-01-01	MMA – 350 €	MVA – 2,13 €
Nuo 2015-07-01	MMA – 325 €	MVA – 1,97 €
Nuo 2015-01-01	MMA – 300 €	MVA – 1,82 €

Privalomojo sveikatos draudimo (PSD) tarifas – 6,98 proc. nuo 90 proc. individualios veiklos apmokestinamųjų pajamų sumos (neatėmus VSD ir PSD įmokų). Mėnesio įmoka 6,98 proc. nuo MMA. Valstybinio socialinio draudimo (VSD) tarifas (pensijų, ligos, motinystės draudimu) – nuo 90 proc. individualios veiklos apmokestinamųjų pajamų sumos (neatėmus VSD ir PSD įmokų):

Pensijų kaupimo dalyviams papildomai skaičiuojamos įmokos pakyla nuo 2,4 proc. iki 2,7 proc. Dalyviams, kuriems buvo taikoma 3 proc. įmoka, ji nekinta.

14 lentelė. Socialinio draudimo įmokos Lietuvoje numatomos nuo 2022 m.

Bruto mėnesinis darbo užmokestis, EUR	Darbuotojo Socialinio draudimo įmokos, pasirinkus progresyvų pensijos kaupimo metodą [19,5 % + 2,4 %]	Darbuotojo Socialinio draudimo įmokos, pasirinkus progresyvų pensijos kaupimo metodą [19,5 % + 2,7 %]	Neto atlyginimo sumažėjimas dėl papildomo pensijos kaupimo procento pokyčio, EUR
730	159,87	162,06	2,19
1500	328,50	333,00	4,50
2000	438,00	444,00	6,00

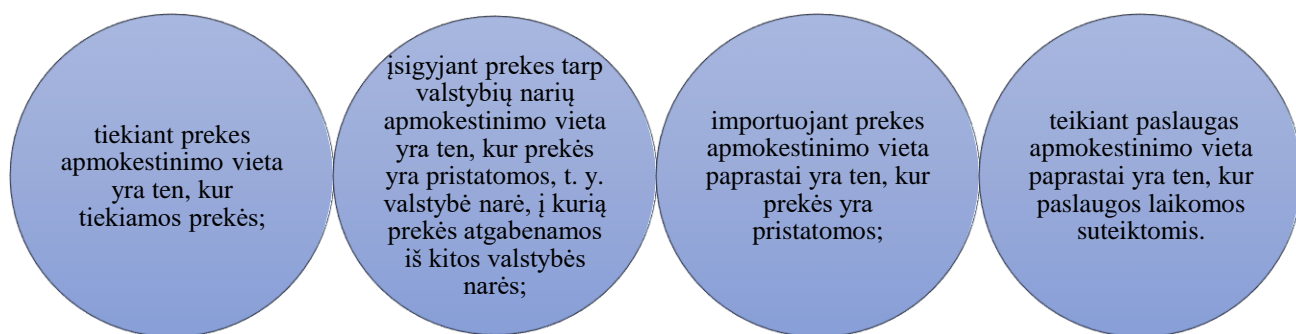
Neapmokestinamų pajamų dydis (NPD). Nuo 2022 m. sausio 1 d. bus taikomos dvi NPD formulės, bei pakeisti NPD dydžiai.

15 lentelė NPD ir GPM mokestis Lietuvoje 2021-2022 m.

Bruto mėnesinis darbo užmokestis, EUR	2021		2022		
	NPD	GPM	NPD	GPM	Neto atlyginimo padidėjimas dėl NPD pokyčio, EUR
730	384,16	69,17	460,00	54,00	15,17
1500	245,56	250,89	259,80	248,04	2,85
2000	155,56	368,89	155,56	368,89	0

Šaltinis: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.ED68997709F5/asr>

Pridėtinės vertės mokesčio (PVM) tarifas – 21 proc. PVM sudaro prekių tiekimas ar paslaugų teikimas ES, prekių įsigijimas tarp ES valstybių narių (prekes tiekia ir siunčia ar transportuoja įmonė iš vienos valstybės narės įmonei kitoje valstybėje narėje) ir prekių importas į ES iš trečiųjų šalių. Apmokestinimo vieta priklauso nuo sandorio pobūdžio, tiekiamų produktų rūšies ir nuo to, ar sandoris susijęs su gabenimu:

Tai priklauso ne tik nuo teikiamos paslaugos rūšies, bet ir nuo paslaugą gaunančio kliento tipo. Paprastai paslauga apmokestinama pirkėjo buvimo vietoje, jei pirkėjas yra įmonė, arba tiekėjo buvimo vietoje, jei pirkėjas – privatus asmuo. Siekiant užtikrinti, kad paslauga būtų apmokestinama toje vietoje, kurioje ja iš tiesų naudojama, yra kelios šių bendrų taisyklių išimtys, taikomos, pavyzdžiui:

PVM gali būti mokamas už vienos valstybės narės iš kitos valstybės narės įsigytas prekes, kai prekių tiekimas atitinkamoje valstybėje narėje yra baigtas. Importo į ES atveju PVM mokamas tuomet, kai prekės įvežamos į valstybę narę.

16 lentelė. Pagrindiniai mokesčių pasikeitimai nuo 2022 m. sausio 1 d.

Neapmokestinamasis pajamų dydis (NPD)

- Nuo 2022 m. sausio 1 d. maksimaliai taikytinas mėnesio NPD auga nuo 400 iki 460 eurų. Didesnis NPD bus taikomas asmenims, uždirbantiems iki 1 VDU (1 678 eurų) per mėnesį. Uždirbantiems daugiau – NPD taikymas nesikeis, t. y. jų NPD bus skaičiuojamas kaip 2021 m.

Minimalioji mėnesinė alga (MMA)

- MMA – 730 eurų, minimalusis valandinis atlygis (MVA) – 4,47 euro. 2022 m. padidėjus MMA ir MVA, keičiasi ir neapmokestinamų GPM dienpinigių į užsienį dydžiai. GPM neapmokestinama visa Komandiruočių sąnaudų atskaitymo iš pajamų taisyklėse komandiruotėms į užsienį nustatyto dydžio dienpinigių suma, jeigu darbuotojo darbo užmokestis per mėnesį lygus arba didesnis už 1 204,50 EUR (730 Eur x 1,65).

Gyventojų pajamų mokestis (GPM)

- Iš 2022 m. gyventojų gautų pajamų GPM tikslais nebegalės būti atimamos sumos, sumokėtos už paties nuolatinio Lietuvos gyventojų ar jo sutuoktinio naudai atliktus pastatų ir kitų statinių apdailos ir bet kokio remonto, išskyrus daugiabučių gyvenamųjų namų atnaujinimą (modernizavimą), darbus, suteiktas lengvųjų automobilių remonto, nepilnamečių vaikų (įvaikių, globotinių, kuriems nustatyta nuolatinė globa (rūpyba) šeimoje), iki 18 metų priežiūros paslaugas, kai šiuos darbus atlieka ir šias paslaugas suteikia LR įregistruotas mokesčių mokėtojas arba registruotis mokesčių mokėtoju privalantis asmuo.

Pajamų natūra deklaravimas – automobiliai

- Valstybinė mokesčių inspekcija po 2021 m. vykdytos plataus masto akcijos, siekiant pažaboti įmonių darbuotojų / akcininkų piktnaudžiavimą naudojantis įmonės lengvaisiais automobiliais, papildė metinę GPM312 deklaraciją, kurią teikiant už 2022 m. ir vėlesnius mokestinius metus turės būti deklaruojamos išmokos natūra už asmeniniais tikslais naudojamą kitam asmeniui priklausantį automobilį.

Akcizai

- Nuo 2022 m. sausio 1 d. nauji padidinti akcizų tarifai, kurie taikomi alui, vynui, etilo alkoholiui, cigaretėms, cigarams bei cigarilėms, rūkomajam, kaitinamajam, neapdorotam tabakui ir elektroninių cigarečių skysčiui

Šaltinis: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:131057>

Akcizo mokestis taikomas atskirai. Pavyzdžiui:

vynui ir kitiems fermentuotiems gėrimams iki 8,5 procento stiprumo

- akcizas padidėjo apie 19% (nuo 65,46 euro iki 78,00 euro už produkto hektolitrą)

akcizas alui padidėjo apie 10%

- nuo 7,11 euro iki 7,82 euro už 1 procentą faktinės tūrinės alkoholio koncentracijos procentais už produkto hektolitrą);

cigarams ir cigarilėms padidės apie 20 proc.

- nuo 55 iki 66 eurų už kilogramą

5.2. Mokesčių bazės apžvalga Lenkijoje

Lenkijoje yra penkiolika mokesčių rūšių, kurios skirstomos į tiesioginius mokesčius (sumoka mokesčių mokėtojas mokesčių administratoriui) ir netiesioginiai mokesčiai (mokami perkant prekes).

17 lentelė. Pagrindiniai mokesčiai Lenkijoje:

TIESIOGINIAI MOKESČIAI	NETIESIOGINIAI MOKESČIAI
Gyventojų pajamų mokestis (GPM);	pridėtinės vertės mokestis (PVM – 23%, 8%, 5% ir 0%);
Pelno mokestis (PPM);	akcizas;
Transporto priemonių mokestis	azartinių lošimų mokestis
Civilinės teisės sandorių mokestis;	
Tam tikrų finansų įstaigų mokestis	

Gyventojų pajamų mokesčiu apmokestinamos fizinių asmenų uždirbtos pajamos. Jei mokesčių mokėtojas tam tikrais metais gauna pajamų iš daugiau nei vieno šaltinio, pajamų iš visų šaltinių Lenkijoje ir užsienyje suma yra apmokestinama.

Asmuo, gyvenantis arba dirbantis Lenkijoje ilgiau nei 183 dienas per metus privalo mokėti mokestį nuo gautų pajamų. Toks žmogus yra mokesčių mokėtojas ir yra apmokestinamas Lenkijoje nuo visos sumos tam tikrais metais uždirbtų pajamų tiek Lenkijoje, tiek užsienyje. Žmogus, kuris dirba neturėdamas gyvenamosios vietos Lenkijoje, moka mokesčius Lenkijoje tik nuo savo Lenkijoje gautų pajamų. Pajamos apmokestinamos pagal Lenkijos sudarytuose susitarimuose dėl dvigubo apmokestinimo išvengimo nustatytų principų.

18. lentelė. Išskaičiuotos išlaidos 2020 m. nuo darbo pajamų.

dirbo pajamų
• pagrindinės išlaidos siekia 3000 PLN (apie 690 EUR) per metus ir 250 PLN (apie 57,5 Eur) per mėnesį;
Ukinės veiklos
• iš atskaitomų mokesčių padengiamos išlaidos, kurios buvo patirti siekiant uždirbti pajamų arba išlaikyti ar užtikrinti pajamų šaltinis, neįskaitant sąnaudų, kurios įstatyme nurodytos kaip neapmokestinamos.
pavedimo sutarčių (umowa zlecenia)
• atskaitytinos išlaidos yra 20% uždirbtų pajamų;
iš autorių teisių
• atskaitytinos išlaidos yra 50% nuo uždirbtų pajamų, tačiau bendros metinės išlaidos neturi viršyti 85 528 PLN (apie 19 671 Eur);

Pelno mokesčio apskaičiavimo būdas priklauso nuo pajamų šaltinio, iš kurio gaunamos pajamos. Yra šie metodai:

19. lentelė. Pagrindiniai pelno mokesčio apskaičiavimo būdai

Pelno mokesčio metodas	Apibūdinimas
progresinė mokesčių skalė su mažėjančia suma, mažinančia mokėtiną mokestį	2020 m. 17% ir 32% mokesčių tarifai
19 proc. pajamų mokestis už ne žemės ūkio ūkinę veiklą arba specialias žemės ūkio gamybos dalis	pajamos iš ne žemės ūkio ūkinės veiklos gali būti apmokestinamos 19 proc. mokesčio tarifu.
fiksuoto tarifo ne žemės ūkio ekonominės veiklos apmokestinimas	fiksuoto dydžio registruotų pajamų mokestis: apskaičiuojamas taikant konkretų mokesčio tarifą; mokesčių kortelė: mėnesio sumą nustato kompetentingos mokesčių inspekcijos vadovas;
fiksuoto tarifo pajamų iš nuomos ir nuomos sutarčių apmokestinimo metodas	Mokesčio tarifas yra 8,5% nuo pajamų, gautų iki 100 000 PLN (23 000 Eurų). Pertekliui taikomas 12,5% mokesčio tarifas.

Lenkijoje ES ir ELPA valstybių narių piliečiai gali vykdyti visų rūšių finansines operacijas, įskaitant banko sąskaitų atidarymą ir kreditų paėmimą arba paskolos iš finansų įstaigų, kurių registruotos buveinės yra Lenkijoje. Šių valstybių piliečiai savo pinigus, įskaitant Lenkijoje gautas pajamas, gali laisvai pervesti į užsienį.

6. SOCIALINĖ IR SVEIKATOS APSAUGA

Kiekviena ES šalis turi savo socialinės apsaugos įstatymus. Pareigos ir teisės pagal šiuos įstatymus vienodos visiems tos šalies darbuotojams - nesvarbu, ar jie jos piliečiai, ar atvykę iš užsienio.

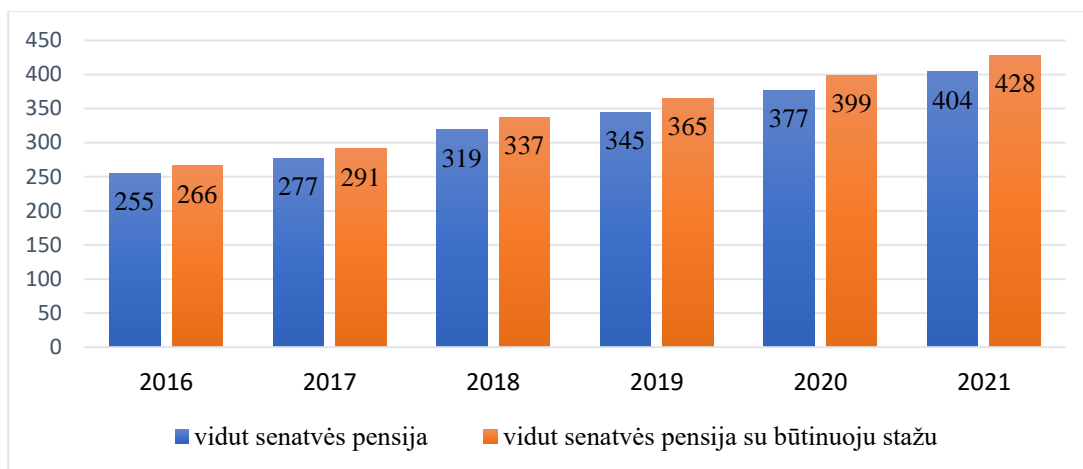
Tačiau siekiant užtikrinti, kad iš vienos ES šalies į kitą persikeliantys žmonės neprarastų savo socialinių garantijų (pavyzdžiui, teisių į pensiją ir sveikatos priežiūrą) ir visuomet žinotų, kurios šalies įstatymai jiems taikomi, nacionalinės sistemos koordinuojamos ES taisyklėmis. Pagal ES taisykles asmeniui vienu metu gali būti taikomi tik vienos šalies socialinės apsaugos įstatymai, todėl socialinio draudimo įmokas jie turi mokėti tik toje šalyje.

Paprastai taikomi šalies, kurioje asmuo dirba (kaip samdomasis darbuotojas arba savarankiškai dirbantis asmuo), įstatymai. Joje turi būti mokamos ir įmokos. Nėra svarbu, kur asmuo gyvena (pavyzdžiui, jei jis važinėja į darbą iš kitos šalies) ar kur įsisteigęs jo darbdavys.

6.1. Socialinės apsaugos teisiniai aspektai Lietuvoje

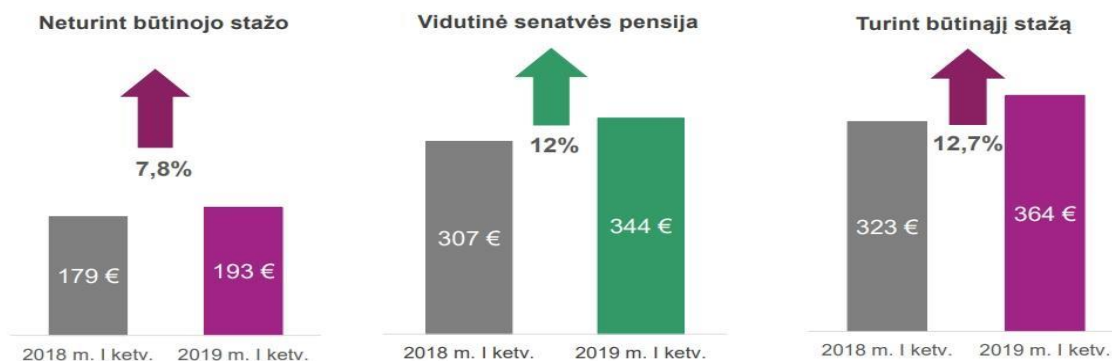
Kiekvieno gavėjo pensija susideda iš bendrosios ir individualiosios dalies. Abi šios dalys svarbios skaičiuojant pensijos dydį. Bendroji pensijos dalis pagal 2022 metų indeksavimo koeficientą didėjo 8,47 procento. Padidėjo taip pat individualioji dalis, kuri priklauso nuo kiekvieno žmogaus per

visą gyvenimą sumokėtų socialinio draudimo įmokų. Ši pensijos dalis indeksuojama papildomai ir didėja 12,71 proc. Turintys minimalų stažą (15 metų), bet neturintys būtino stažo, gauna viso dydžio bendrąją pensijos dalį – 215,09 euro.

32 pav. Vidutinės senatvės pensijos dydis Lietuvoje (2016-2021 m)

Šaltinis: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize/>

33 pav. Vidutinės senatvės pensijos dydis Lietuvoje (2018-2019 m)

Stažo įtaka pensijos dydžiui. Pavyzdžiui, visą gyvenimą dirbęs senjoras už minimalią mėnesinę algą (MMA), pensiją gaus (tai pavyzdys, pensijakiekvienam asmeniui apskaičiuojama individualiai):

Senjoro pensija turint 32 metų stažą ir dirbus už MMA	Senjoro pensija turint 40 metų stažą ir dirbus už MMA	Senjoro pensija turint 42 metų stažą ir dirbus už MMA
<ul style="list-style-type: none"> • Pensijos dydis 290 EUR • Bendrosios pensijos dalis 215 EUR • Individualioji pensijos dalis 75 EUR 	<ul style="list-style-type: none"> • Pensijos dydis 362 EUR • Bendrosios pensijos dalis 268 EUR • Individualioji pensijos dalis 94 EUR 	<ul style="list-style-type: none"> • Pensijos dydis 381 EUR • Bendrosios pensijos dalis 282 EUR • Individualioji pensijos dalis 99 EUR

20 lentelė. Valstybinio socialinio draudimo senatvės, invalidumo ir netekto darbingumo pensijų dydžiai metų pabaigoje EUR

		Valstybinio socialinio draudimo senatvės, invalidumo ir netekto darbingumo pensijų dydžiai metų pabaigoje EUR				
		2016	2017	2018	2019	2020
Vyrai ir moterys	Valstybinio socialinio draudimo senatvės pensija	255,44	287,09	319,35	344,39	376,23
	Valstybinio socialinio draudimo invalidumo pensija	221,64	248,74	262,57	275,96	299,38
	Valstybinio socialinio draudimo senatvės pensija dirbantiems asmenims	310,01	355,82	381,24	407,11	442,3

2021 metais į pensiją išėjusiam žmogui galioja 32 metų būtinojo stažo reikalavimas.

Lietuvoje veikia trijų pakopų pensijų kaupimo sistema

I pakopa		Valstybinio socialinio draudimo fondo (Sodros) pensija. Dirbantys asmenys ir jų darbdaviai moka mokesčius Sodrai, o ši juos paskirsto dabartiniams pensininkams. Kai dabar dirbantys asmenys išeis į pensiją, jie gaus iš Sodros pensiją, kurios dydis priklausys nuo dirbant gautų pajamų ir darbo stažo.
II pakopa		Kaupimas senatvės pensijai privačiuose II pakopos pensijų fonduose, kai į juos pervedami 3 proc. gyventojų atlyginimo o valstybė papildomai prisideda 1,5 proc. vidutinio darbo užmokesčio dydžio paskata.
III pakopa		papildomas savanoriškas kaupimas pensijai privačiuose III pakopos pensijų fonduose ar kitais alternatyviais būdais, pavyzdžiui, investuojant.

Dirbantys pilnamečiai, jaunesni kaip 40 metų, kas trejus metus yra automatiškai įtraukiami į pensijų kaupimo sistemą.

Pensijų kaupimo įmokos dydžius galima pasirinkti. Pasirinkus kaupti maksimaliai, pensijų įmokos dydis, skaičiuojamas nuo pensijų fondo dalyvio pajamų, nuo kurių skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos, sudaro 3 proc. Valstybė prisideda 1,5 proc. šalies vidutinio darbo užmokesčio (VDU).

Pasirinkus kaupti etapais, 2022 m. šis įmokos dydis sudarys 2,7 proc., o 2023 m. ir vėlesniais – 3 proc. Valstybė prisideda atitinkamai 1,2 ir 1,5 proc. šalies VDU. Asmeniui pageidaujant, jau 2022 metais gali būti pervedama 3 proc. dalyvio pajamų įmoka ir 1,5 proc. valstybės įmoka.

Jei žmogus praranda darbą ir netenka darbo pajamų, įmokos pensijų kaupimui nuskaičiuojamos.

21 lentelė. Vyrų ir moterų pensinis amžius Lietuvoje (2018-2026 m)

Metai	vyrų	moterų
2018	63 m. 8 mėn.	62 m. 4 mėn.
2019	63 m. 10 mėn.	62 m. 8 mėn.
2020	64 m.	63 m.
2021	64 m. 2 mėn.	63 m. 4 mėn.
2022	64 m. 4 mėn.	63 m. 8 mėn.
2023	64 m. 6 mėn.	64 m.
2024	64 m. 8 mėn.	64 m. 4 mėn.
2025	64 m. 10 mėn.	64 m. 8 mėn.
2026	65 m.	65 m.

6.2. Socialinės apsaugos teisiniai aspektai Lenkijoje

Lenkijoje socialinio draudimo įstaiga (lenk. *Zakład Ubezpieczeń Społecznych, ZUS*) yra pagrindinė institucija, įgyvendinanti socialinio draudimo nuostatas. Ji atsakinga už socialinio draudimo įmokų rinkimą ir išmokų (įskaitant išėjimo į pensiją, invalidumo ar ligos pašalpą).

ZUS valdo Socialinio draudimo fondą, kuris yra specialus valstybės fondas, įsteigtas socialinio draudimo išmokoms finansuoti.

Pagal galiojančias teisės nuostatas Lenkijos socialinės apsaugos sistema yra remiantis vienodo požiūrio į visus apdraustuosius principu, neatsižvelgiant į jų tautybę, lytį, etninę kilmę, šeimyninę padėtį ir šeimyninę padėtį. Vienodo požiūrio principas reiškia: sąlygas, kuriomis asmenys gali būti apdrausti socialinio draudimo sistema, prievolė skaičiuoti ir mokėti socialinio draudimo įmokos, išmokų dydžio apskaičiavimas, išmokų mokėjimo terminas ir išsaugota teisė į pašalpas.

Draudimo apsaugos požiūriu svarbūs šie dalykai:

- tai, kad darbo sutartis ar kita sutartis buvo sudaryta su Lenkijos darbdaviu (subjektu),
- Lenkijoje veikianti įmonė ar jos filialas yra Lenkijoje,
- darbdavys yra ES ar ELPA valstybės narės pilietis.

Į Lenkijos visuotinę socialinio draudimo sistemą įeina: senatvės pensijos draudimas, invalidumo pensijos draudimas, ligos draudimas ir draudimas nuo nelaimingų atsitikimų.

Pensijų ir stažo kaupimo galimybės dirbant kaimyninė šalyje. Lenkijoje yra privalomos ir savanoriškos draudimo rūšys.

34 pav. Privalomo pensijų draudimo ir invalidumo taikymai Lenkijoje

Išėjimo į pensiją, invalidumo ir ligos įmokos yra vienodos visiems apdraustiesiems asmenims ir suma iki:

- 19,52 proc. įmokų apskaičiavimo pagrindo – pensijų draudimo įmokoms (jas moka įmokų mokėtojas ir apdraustasis lygiomis dalimis – po 9,76 proc.);
- 8 proc. įmokų apskaičiavimo pagrindo – invalidumo draudimo įmokoms (įmokų mokėtojas moka 6,5 proc., o apdraustasis – 1,5 proc.);
- 2,45 proc. įmokų apskaičiavimo pagrindo – ligos draudimo įmokoms (visą sumą moka apdraustasis).

Informacija:

<https://www.gov.pl/web/rodzina> Ministry of Family, Labour and Social Policy

<http://www.zus.pl/> Social Insurance Institution (Zakład Ubezpieczeń Społecznych

<https://www.zus.pl/baza-wiedzy/o-platformie-uslug-elektronicznych-pue-/>

[o-platformie-uslug-elektronicznych-pue-/informacje-dotyczace-pue ZUS](https://www.zus.pl/baza-wiedzy/o-platformie-uslug-elektronicznych-pue-/informacje-dotyczace-pue-ZUS)

Platform of Electronic Services

22 lentelė. Pensijų pakopų sistema Lenkijoje

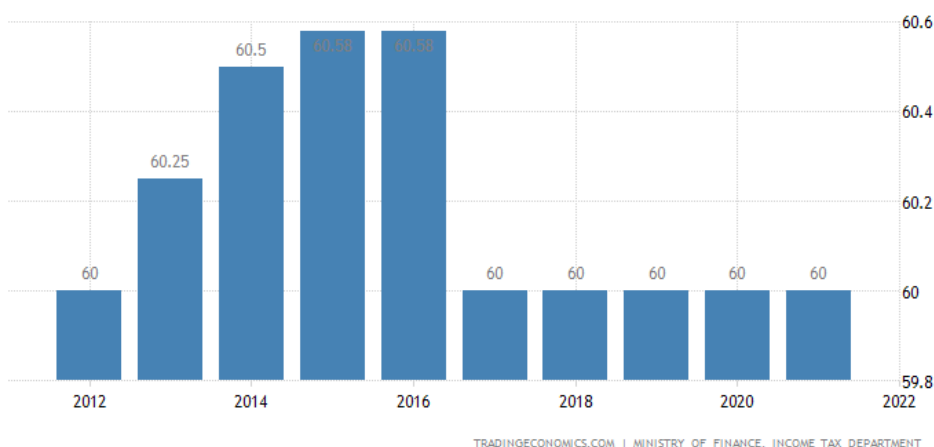
Pensijų pakopų sistema	Apibūdinimas
I-oji pakopa einamojo apmokėjimo schema	Ją valdo viešoji įstaiga – Socialinio draudimo įstaiga (lenk. <i>Zakład Ubezpieczeń Społecznych, ZUS</i>), kuri veda individualią apdraustųjų apskaitą;
II pakopa skirstoma į atvirus pensijų fondus ir vedamas subsąskaitas	Subsąskaita yra ZUS laikoma sąskaita pagal draudimo sąskaitą. Subsąskaitoje esančios lėšos indeksuojamos pagal paskutinių 5 metų laikotarpio vidutinio ekonomikos augimo koeficientą. Be to, nuo datos, kai sueina 10 metų, kol sueina pensinis amžius subsąskaitoje įskaitomos lėšos.
III pakopą valdo privačios įstaigos.	Prisijungimas yra savanoriškas ir jo tikslas yra garantuoti didesnes pensines išmokas už papildomą įnašą. Ši pakopa apima: a) Darbuotojų pensijų sistemą (lenk. <i>pracowniczy programa emerytalny, PPE</i>), b) Individualias pensijų sąskaitas (lenk. <i>indywidualne konto emerytalne, IKE</i>), c) Individualias pensijų draudimo sąskaitas (lenk. <i>indywidualne konto zabezpieczenie emerytalnego, IKZE</i>) d) Darbuotojų kapitalo planą (lenk. <i>pracowniczy plan kapitałowy, PPK</i>)

Šaltinis: <http://www.zus.pl/>

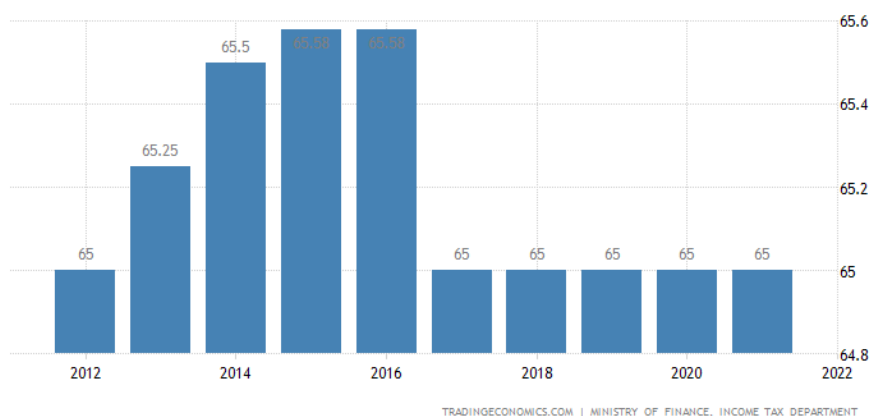
Pensijų dydis Lenkijoje labiausiai priklauso nuo darbo stažo trukmės, todėl valstybė paragino dirbti ir pasiekus pensinį amžių. Rekordiška didžiausia – net 6400 eurų – pensiją Lenkijoje šiuo metu gauna vyras, turintis 59 metų darbo stažą. Vidutinė pensija į rankas Lenkijoje šiuo metu yra apie 440 eurų, o valstybės pripažinta minimali pensija – 240 eurų. Ją iš 6 mln. senjorų gauna 210 tūkst., o 315 tūkst. asmenų – dar mažiau.

Senatvės pensija negali būti didesnė už bazinį dydį ir negali būti mažesnė už minimalios pensijos dydį.

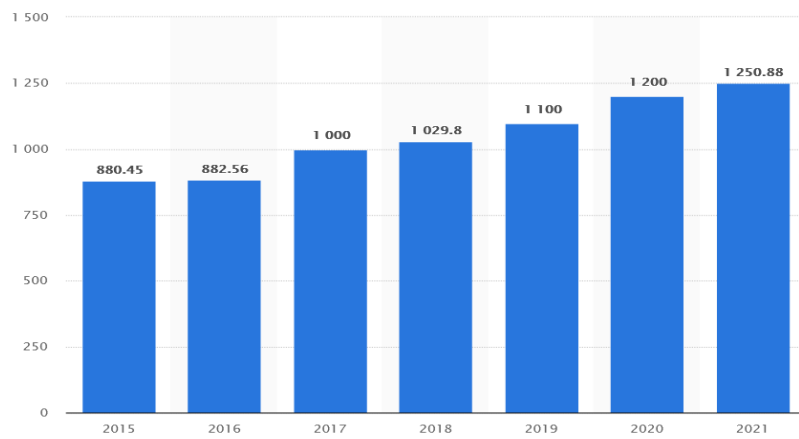
Nuo 2017 m. spalio 1 d. visuotinis išėjimo į pensiją amžius Lenkijoje yra 60 metų moterims ir 65 metai vyrams.

35 pav. Moterų pensinis amžius Lenkijoje (2012-2022)

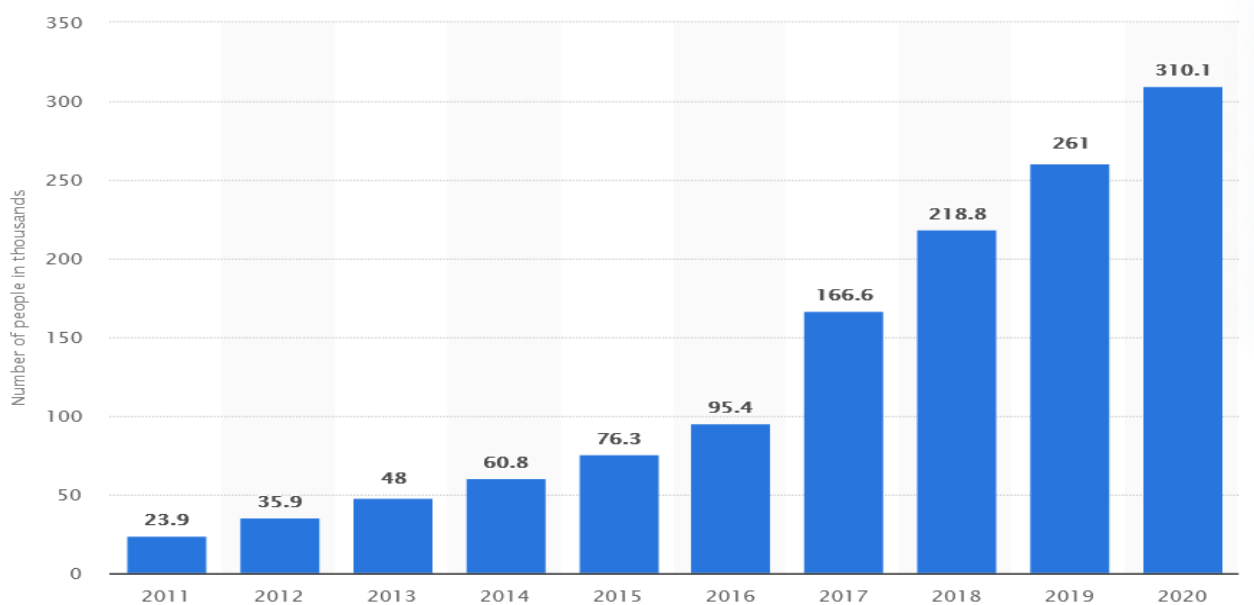
36 pav. Vyrų pensinis amžius Lenkijoje (2012-2022)

37 pav. Mažiausių pensijų dydis Lenkijoje 2015-2021 m

Šaltinis: <https://tradingeconomics.com/poland/retirement-age-men>

Mažiausios pensijos dydis Lenkijoje išaugo daugiau nei 42 procentais ir 2021 metais siekė beveik 1251 zlotą.

38 pav. Žmonių, gaunančių mažesnę nei minimalią pensiją Lenkijoje skaičius, proc. (2011- 2020)

Skubiosios pagalbos tarnybų ryšio numeris **112** – bendras telefono ryšio numeris, skirtas pranešti apie teisės pažeidimą, staiga iškilusią grėsmę gyvybei, sveikatai, saugumui, aplinkai ar turtui ir išsikviesti pagalbos tarnyboms: policijai, priešgaisrinei gelbėjimo tarnybai, greitajai medicinos pagalbai ar aplinkosaugai.

Numeris 112 veikia nenutrūkstamai – 24 valandas per parą, 7 dienas per savaitę. Skambinimas juo yra nemokamas. Tokiu pačiu principu numeris 112 veikia visose Europos Sąjungos valstybėse, nes buvo įvestas įgyvendinant Europos Sąjungos teisės aktus, reglamentuojančius bendrojo Europos skubios pagalbos iškvietimo telefono numerio 112 įvedimą valstybėse narėse.

7. TRANSPORTO GALIMYBĖS

Lietuva ir Lenkija yra centrinėje Europoje, todėl jų transporto sistema labai svarbi šalių ekonomikai. Magistralinių kelių tinklas užtikrina susisiekimą šalies viduje ir su užsienio valstybėmis visomis kryptimis.

Lietuvos ir Lenkijos transporto sistemą sudaro šalies sausumos, geležinkelių keliai ir oro transportas.

23. lentelė. Lietuvos ir Lenkijos keliai

Lietuvos keliai	Lenkijos keliai
Europinės reikšmės (E kategorijos) kelių Lietuvoje bendras ilgis – 1 639 km. Lietuvos teritoriją kerta šešios europinės reikšmės magistralės. Bendras valstybinės reikšmės kelių ilgis Lietuvoje yra 21 237,6 km, iš kurių didžioji dalis (14 559,24 km) yra rajoninės reikšmės keliai (magistraliniai keliai – 1 750,71 km, krašto keliai – 4 927,68 km).	Lenkijos sausumos kelių sistemą sudaro 412 264 km, iš kurių 131 863 km yra nepadengti danga (2011 m.). Pagrindiniai šalies keliai priskiriami nacionalinei grupei, sudarantys 18 801 km. Šie keliai žymimi raudonais žymekliais. Antri pagal svarbą Lenkijoje yra regioniniai keliai, žymimi geltona spalva. Jų tinklas sudaro 28 476 km. 2012 m. šalyje automagistralės sudaro 1 330 km, o greitkeliai – 1 144 km.

Tarptautinio kelio „VIA CARPATIA“ Lenkijoje ilgis yra apie 715 km. Pagrindinė šio koridoriaus ašis yra greitkelis S19, einantis palei rytinę Lenkijos sieną. Kelias šiaurėje per greitkelį S16 jungiasi su kitu svarbiu Lietuvą ir Lenkiją jungiančiu projektu – greitkelio S61, kuris yra „VIA BALTICA“ trasos dalis.

Baltijos šalis jungianti „VIA BALTICA“ trasa yra tarptautinio kelio E67 dalis. Lenkijoje ji sudaro greitkeliai S8 nuo Varšuvos iki Ostrov Mazowiecko ir S61 iki sienos kirtimo Budziske (320 km maršrutas Lenkijoje). Lietuvoje jo maršrutas pažymėtas Europos keliu E67, kuris eina nuo Lenkijos sienos kirtimo punkto Kalvarija / Budziskas per Marijampolę, Kauną ir Panevėžį iki Latvijos sienos Pasvalio rajone. VIA BALTICA Lietuvos viduje maršruto ilgis 268 km.

39 pav. VIA BALTICA maršrutas Lietuvos viduje

Lenkijos VIA BALTICA atkarpa yra beveik 105 km nuo greitkelio S8 nuo Povanzkowska (Powązkowska, lenk.) sankryžos Varšuvoje iki Ostrov Mazowiecko aplinkkelio.

40 pav. „VIA BALTICA“ trasos informacija

Geležinkelio trasa „RAIL BALTICA“ yra dalis transeuropinio geležinkelių koridoriaus, kuris sujungs Vokietiją, Lenkiją, Lietuvą, Latviją, Estiją ir vėlesniu laikotarpiu Suomiją. Modernizavimo dėka trasa bus pritaikyta prie bendrųjų ES šalyse galiojančių geležinkelio linijų standartų.

Traukiniais galima keliauti į / iš Balstogės iš / į Kauną per Suvalkus ir Marijampolę.
Plačiau: <https://bilietas.lt/link.lt> , <https://rail.cc/search-train-route> , <https://www.intercity.pl/en/> .

Tarp Marijampolės ir Suvalkų galimas susisiekimas naudojantis tarptautinių autobusų linijų ECOLINES (www.ecolines.net) paslaugomis.

Marijampolėje autobusai stoja Marijampolės autobusų stotyje
Stoties g. 2B, Marijampolė
Tel. +370 343 56567
marijampole@ecolines.lt

Suvalkuose autobusai stoja Suvalkų autobusų stotyje (pl. Dworzec PKS)
Utrata g.1, Suvalkai
Tel. +48 22 6103366

Naudojantis tarptautinių autobusų linijų LUXEXPRESS paslaugomis (tel. +48 222095059, www.luxexpress.eu). taip pat galimas susisiekimas tarp Suvalkų vykstant į/iš Kauno bei Vilniaus, Autobusai stoja Suvalkų autobusų stotyje.

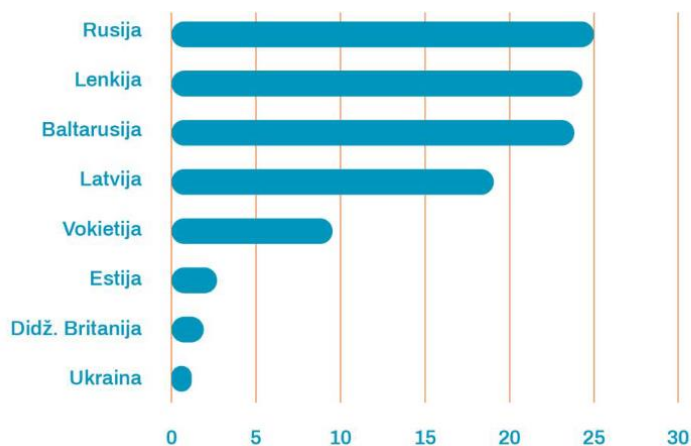
8.NAKVYNĖS GALIMYBĖS

8.1. Trumpalaikės ir ilgalaikės nakvynės galimybės Lietuvos pasienyje (Marijampolės apskrityje)

2020 m. šalyje veikė 3 352 apgyvendinimo įstaigos. Apgyvendinimo įstaigų skaičius, palyginti su 2019 m., sumažėjo 10,7 proc. Labiausiai apgyvendinimo įstaigų skaičius sumažėjo Vilniaus apskrityje (nuo 905 iki 705 įstaigų).

2020 m. šalies apgyvendinimo įstaigos sulaukė 2,1 mln. turistų, arba 47,3 proc. mažiau nei 2019 m. 2020 m. labiausiai turistų skaičius sumažėjo Vilniaus (67,1 proc.), Kauno (46 proc.), Panevėžio (42 proc.) ir **Alytaus (40,1 proc.)** apskričių apgyvendinimo įstaigose.

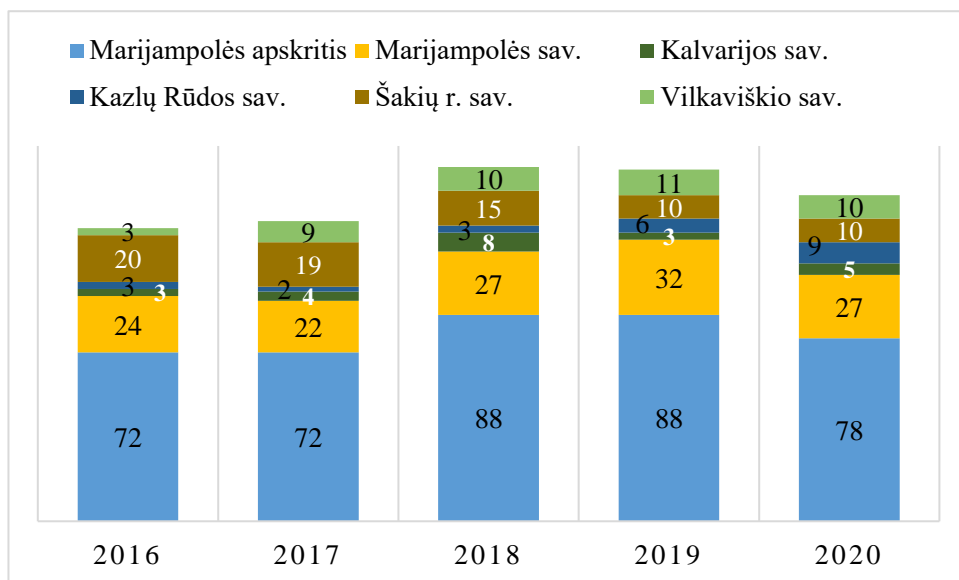
2020 m. nakvynių skaičius šalies apgyvendinimo įstaigose sudarė 4,9 mln., arba 44,9 proc. mažiau nei 2019 m. Vienas svečias apgyvendinimo įstaigose vidutiniškai praleido 2,3 nakvynės. Didžiausias nakvynių skaičius, tenkantis vienam turistui, buvo Klaipėdos ir Marijampolės apskrityse – 2,7 nakvynės, o mažiausias – Tauragės – 1,4 nakvynės.

41 pav. Apgyvendintų svečių skaičius Alytaus apskrityje 2019 m. (tūkst. keliautojų)

Šaltinis: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=7261b57c-133f-4f8e-b0d4-514e9027d93f#/>

2020 m. didžiųjų miestų (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio) apgyvendinimo įstaigose nakvojo 726,5 tūkst., arba 34,2 proc. visų šalies apgyvendinimo įstaigose apsistojusių turistų, iš jų užsieniečių – 379,1 tūkst., arba 74,1 proc. visų apsistojusių užsieniečių. Palyginti su 2019 m., labiausiai svečių skaičius sumažėjo Vilniuje (70,2 proc.), Panevėžyje (62,7 proc.) ir Kaune (59,5 proc.), mažiausiai – Klaipėdoje (48,9 proc.) ir Šiauliuose (31,7 proc.).

42 pav. Turistų skaičius apgyvendinimo įstaigose, Marijampolės apskrityje 2016-2020 m. (asmenys)

Šaltinis: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=7261b57c-133f-4f8e-b0d4-514e9027d93f#/>

Galima rinktis nakvynę Lietuvos apgyvendinimo įstaigose: pasirinkti kambarį viešbučiuose, atkurtuose dvaruose, vaizdingose vietose įsikūrusiuose kempinguose ar kaimo turizmo sodybose. Viešbučiai Lietuvoje klasifikuojami pagal Europos klasifikavimo sistemą „Hotelstars Union“.

Dėl apgyvendinimo paslaugų ir rezervacijos galima rinktis vieną iš platformų:

Daugiau informacijos atvykstantiems apgyvendinimo klausimais:

<https://www.info.lt/rubrika/Vie%C5%A1bu%C4%8Diaiapgyvendinimas/100209681/Marijampol%C4%97>

Informaciją apie nakvynės, maitinimo bei kitas turistų, tame tarpe mokytis ar dirbti atvykusiems asmenims, pageidaujamas paslaugas teikia (darbo metu) turizmo (ir verslo) informacijos centrai:

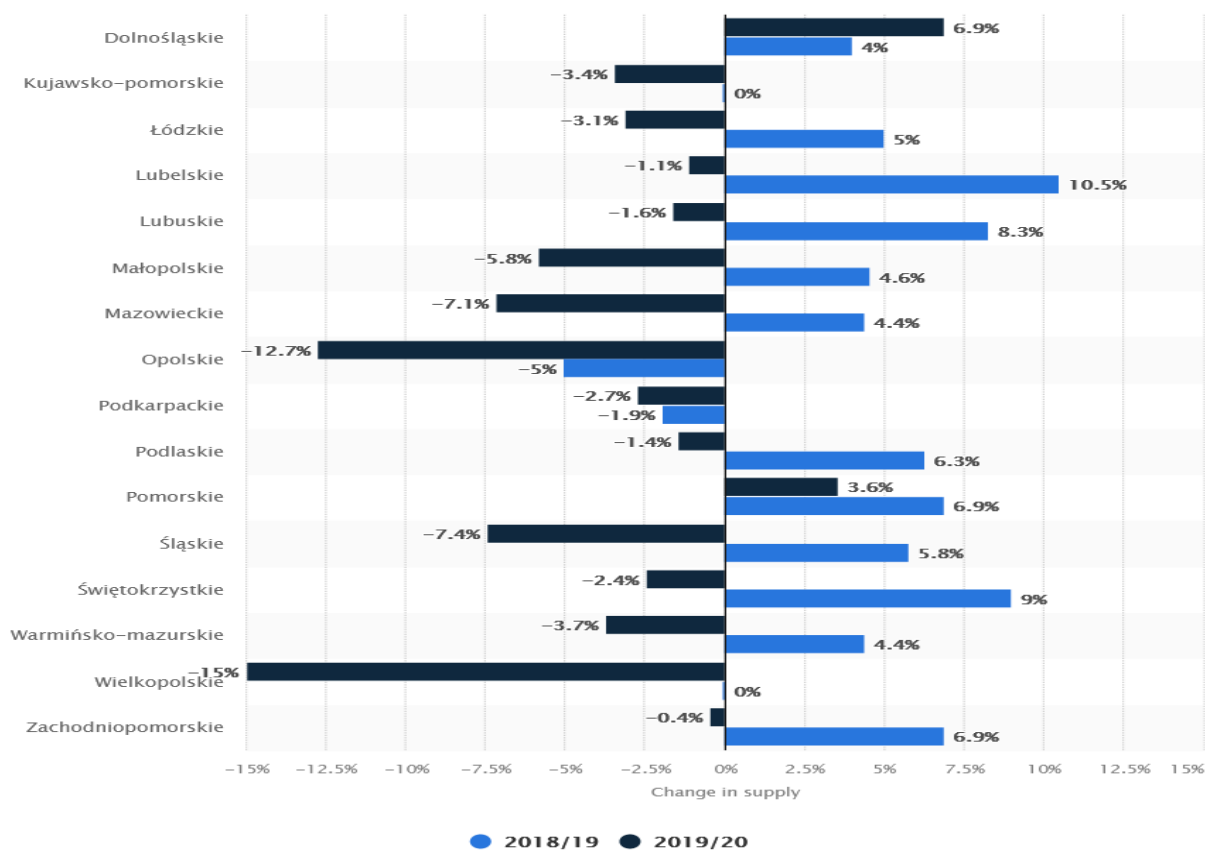
8.2. Trumpalaikės ir ilgalaikės nakvynės galimybės Lenkijos pasienyje (Suvalkų regione)

2021 metų pirmąjį pusmetį turistų apgyvendinimo įstaigose buvo apgyvendinta 5,3 mln. turistų, jiems suteikta 14,9 mln. nakvynių. Palyginti su 2020 metų tuo pačiu laikotarpiu, tai buvo atitinkamai 27,8 proc. ir 23,4 proc. mažiau. Palyginti su 2020 metų pirmuoju pusmečiu, apgyvendinimo įstaigų užimtumas taip pat sumažėjo nuo 23,8 proc. iki 19,9 proc.

Pirmąjį 2021 metų pusmetį Lenkijoje vis dar galiojo 2020 metų kovo viduryje dėl COVID-19 pandemijos įvesti turistų apgyvendinimo įstaigų veiklos apribojimai. Šių apribojimų apimtis buvo pakeista atsižvelgiant į esamą epidemiologinę situaciją.

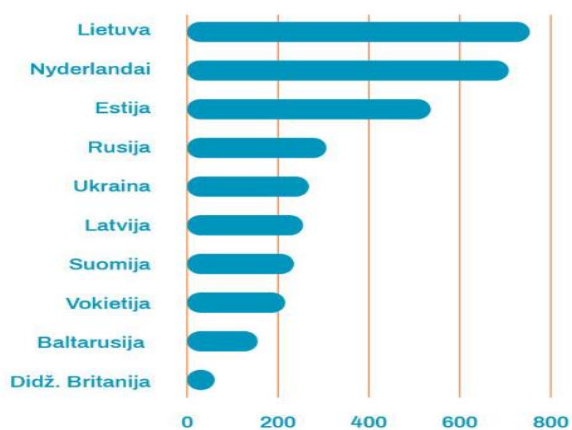
2021 metų liepos pabaigoje **Lenkijoje** veikė 9942 turistų apgyvendinimo įstaigos, t. y. 3,4 proc. (349 apgyvendinimo įstaigos) mažiau nei prieš metus. Tarp liepos mėnesį veikusių įstaigų daugiausia buvo viešbučių (2521), trečioje – svečių kambarių (2007), kitų viešbučių (957) ir poilsio centrų (947). Daugiausia turistų apgyvendinimo įstaigų buvo Vakarų Pamario (Zachodnio-Pomorskie) vaivadijoje (1465), Pamario (Pomorskie) vaivadijoje (1390), Mažosios Lenkijos

(Małopolskie) vaivadijoje (1359) ir Žemutinės Silezijos (Dolnośląskie) vaivadijoje (945). Šiose vaivadijose buvo sutelkta pusė šalies apgyvendinimo įstaigų.

43 pav. Turistų apgyvendinimo pasiūla Lenkijoje 2018 – 2019 m. (proc.)

2020 m. pirmąjį pusmetį labiausiai sumažėjo viešbučių pasiūla Didžiosios Lenkijos vaivadijoje. Pasiūla šiame regione sumažėjo 15 procentų, palyginti su 2019 m. I pusmečiu. 2020 m. tik Žemutinės Silezijos (Dolnośląskie) ir Pamario (Pomorskie) vaivadijos fiksavo apgyvendinimo pasiūlos padidėjimą.

44 pav. Apgyvendintų svečių skaičius Suvalkų ir Seinų rajonuose 2019 m. (tūkst. keliautojų)

Keliautojas atvykęs į Suvalkų ar kitą regioną turizmo ar darbo klausimais, gali rinktis nakvynę viešbučiuose, kaimo turizmo sodybose, kempinguose, bendrabučiuose, apartamentuose ir kitose įstaigose. Taip pat galima butų ar sodybų nuoma. Daugiau informacijos atvykstantiems apgyvendinimo klausimais: <https://meteor-turystyka.pl/noclegi,suwalki,0.html>

Informaciją apie nakvynės, maitinimo bei kitas turistų, tame tarpe mokytis ar dirbti atvykusiems asmenims, pageidaujamas paslaugas teikia (darbo metu) turizmo informacijos centrai bei nacionalinės, regioninės ir rajoninės turizmo organizacijos.

Šios organizacijos įkurtos kaip Lenkijos turizmo organizacijos struktūriniai padaliniai. Jų steigėjai – atitinkamoje teritorijoje veikiančios valdžios institucijos bei turizmo verslo įmonės, privatūs asmenys.

8.3. TIC-ų veikla Lietuvoje ir Lenkijoje

Turizmo verslas ir informacija yra neatsiejami dalykai. Jie papildo vienas kitą, be informacijos verslas negalėtų egzistuoti, nes tik informacijos dėka visuomenė sužino verslo naujove, naujas verslo firmas ir žino kur kreiptis.

Turizmas - tai atviros šalies įvaizdis, paslaugų sferos plėtojimas, geresnis šalies infrastruktūros naudojimas, darbo efektyvumo didinimas, naujų darbo vietų sukūrimas, geresnis veiklos paskirstymas regionuose, aktyvesnė užsienio valiutos apyvarta, šalies pajamų didėjimas, mažų ir vidutinių įmonių plėtra, ryšių su kitais ekonomikos sektoriais stiprėjimas. Vienas iš svarbiausių veiksnių, turinčių poveikį turizmui yra tas, kad turizmas yra sukurtas žmogui, o ne žmogus turizmui. Šį veiksnių būtina suprasti, kad įvertintume žmogaus, kaip turistų poreikius, jo kelionių motyvavimą ir elgseną. Pats turizmas taip pat turi poveikį, gerinant visuomenės gyvenimą, formuojant žmonių poreikius, keičiant požiūrį į kultūrinės vertybes, bei aplinkosaugą.

Informacija versle yra labai svarbi, ji turi būti nukreipta į tam tikrą vartotoją, tinkamu momentu, tinkama forma. Tik taip vartotojas bus puikiai informuotas, o verslininkas patenkintas. Turizmo verslo raida labai priklauso nuo informacijos kokybės ir srauto tarp paslaugų tiekėjo ir vartotojo. Informacija turi būti tiksli ir gaunama laiku, ypač dabar, kai kainos ir įvairūs tvarkaraščiai keičiasi labai dažnai. Atsižvelgiant į tai, kad informacija turi būti kokybiška, visada atnaujinama, svarbu pasirinkti ir tinkamus informacijos sklaidėjus.

Kaip gerus informacijos sklaidėjus galima paminėti turizmo informacijos centrus (TIC) bei turizmo ir verslo informacijos centrus (TVIC). Turizmo informacijos centras (TIC) / Tourism Information center (TIC) – įstaiga, teikianti informaciją turizmo klausimais, atliekanti užsakymus, vykdymo vietose ir tiekianti kitokias papildomas paslaugas. Visa informacija, kurią teikia TIC'ai ar

TVIC'ai Lietuvoje yra nemokama. Per savo funkcijas jie teikia informaciją apie turizmo verslą plėtojančias įmones, taip skatindami tų įmonių reklamą. Bendradarbiavimas su turizmo informacijos centru yra vienas iš reklamos būdų. TIC'ų dėka verslas tampa labiau žinomas ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje.

Lietuvoje TIC centrai veikia daugumoje Lietuvos miestų (54 TIC centrai). Marijampolės ir Alytaus regionuose, TIC yra visų savivaldybių centruose, išskyrus Kalvariją ir Varėną. Kalvarijoje turizmo informaciją (TI) galima gauti tik Kalvarijos krašto muziejuje ar savivaldybės internetinėje svetainėje. Varėnoje – švietimo centre, savivaldybės ir švietimo centro interneto svetainėse.

Detaliausią informaciją teikia TIC-ai. Lietuvoje taip pat veikia ir turizmo plėtra bei informacijos sklaida nacionaliniu mastu rūpinasi– Viešoji įstaiga „Keliauk Lietuvoje“. Regioniniu lygiu veikia nacionalinių parkų (NP) ir atitinkamai mažesni regioninių parkų (RP) lankytojų aptarnavimo (informacijos) centrai (LAC), mūsų regiono atveju Dzūkijos NP LAC, Vištyčio RP LAC ir pan.. Jų steigėjai ir finansuotojai yra nacionalinės valdžios institucijos.

LAC daugumoje neturi atskirų interneto svetainių turizmo paslaugų informacijai, jų darbuotojai informaciją teikia telefonu ar el.paštu, dažnai tik lietuvių kalba.

Remiantis TIC atlikta apklausa apie Lenkijos turistų apsilankymo motyvus Lietuvoje, galima pastebėti pagrindinį motyvą – lengva atvykti.

	Visiškai ne-motyvavo	Ne-motyvavo	Nedaug motyvavo	Motyvavo	Labai motyvavo
Nuo svarbiausių motyvų...					
Lengvas atvykimas	2%	5%	22%	67%	5%
Lietuviško maisto ar gėrimų išbandymas	1%	8%	28%	55%	7%
Rekomendavo Lietuvą draugai / šeima	4%	10%	22%	58%	7%
Lietuvos kultūros pažinimas	2%	10%	30%	54%	5%
Noras patirti socialinėje medijoje matytus dalykus	4%	12%	23%	54%	6%
Lietuvos gamtos tyrinėjimas	1%	13%	36%	45%	4%
Labai specifiniai interesai (pvz., paukščių stebėjimas)	5%	17%	23%	51%	4%
Specialaus turizmo produkto išbandymas	4%	23%	27%	39%	7%
Noras grįžti ir labiau pažinti šalį	3%	16%	44%	29%	8%
Nuolaida / specialus pasiūlymas	9%	24%	38%	28%	2%
Kažkas kitas išrinko kelionę	5%	36%	32%	22%	5%
Specialus renginys (pvz., kino festivalis)	5%	35%	34%	21%	5%
... Iki mažiausiai svarbių.					

45 pav. Lenkijos turistų apsilankymo motyvai Lietuvoje

Šaltinis: <https://www.lithuania.travel/uploads/ataskaitos/2021/Lenkijos-turist%C5%B3-tyrimo-ataskaita.pdf>

TIC atliktos apklausos analizė parodė, kad į Lietuvą dažniausiai atvyksta iš Lenkijos moterys (55-59 metų amžiaus) su turistų grupe.

46 pav. Vidutinis Lenkijos turistas Lietuvoje 2021 m.

Šaltinis: <https://www.lithuania.travel/uploads/ataskaitos/2021/Lenkijos-turist%C5%B3-tyrimo-ataskaita.pdf>

Lenkijoje turizmą organizuoja Lenkijos turizmo organizacija (LTO, lenk. *Polska Organizacja Turystyczna – POT*). Jos tarptautiniai biurai (lenk. *Zagraniczne Ośrodki Polskiej Organizacji Turystycznej - ZOPOT*) yra įsteigti šalyse, turinčiose didelę reikšmę ir potencialą atvykstamojo turizmo plėtrai į Lenkiją. Lenkijos turizmo organizacija turi 14 centrų, iš kurių 11 yra Europoje ir po vieną – JAV (Niujorkas), Japonijoje (Tokijus), Kinijoje (Pekine).

LTO tarptautiniai biurai steigiami tam, kad įgyvendintų įstatyme numatytas POT užduotis savo veiklos srityse. Nepaisant to, jų buvimas tam tikroje rinkoje palengvina informacijos apie išvykimą iš konkrečios šalies rinkimą, taip pat duomenų, gautų iš įvairių šaltinių analizę, leidžia užmegzti tiesioginius ir nuolatinius ryšius su žiniasklaida ir pramonės institucijų atstovais. Taip pat naudingi keliautojui, planuojančiam keliauti į Lenkiją.

Palenkės vaivadijos regioninė turizmo organizacija (PVTO / pl. PROT) būstinė Balstogėje - vaivadijos centre. PVTO nariais yra Palenkės vaivadijos maršalkos administracija, stambesnių miestų ir rajonų bei valsčių administracijos, rajoninės turizmo organizacijos (TO), privačios turizmo verslo įmonės ir įstaigos.

Žemesniu lygiu veikia daugumoje teritorinės / rajoninės organizacijos. Mūsų pasienio regiono atveju veikia Augustavo turizmo organizacija (ATO / pl. AOT) ir Suvalkų turizmo organizacija (STO / pl. SOT). Seinų rajone šiuo metu „nesimato“ atskiros rajoninės turizmo organizacijos, šio rajono turizmą plėtojančios institucijos nėra STO narėmis, nors STO pagal tradiciją populiarina turizmą ne tik Suvalkų, bet ir Seinų rajone.

Rajoninių turizmo organizacijų nariais yra privačios turizmo verslo įmonės, privačia veiklą užsiimantys gidai ir kiti su turizmu susiję asmenys.

Turizmo informaciją teikia šių TO biurai (administracijos). Suvalkuose ir kituose didesniuose miestuose veikia šių miestų administracijų įsteigti ir išlaikomi TIC-ai. TIC veikia ir

Nacionalinių parkų (NP) administracijų struktūrose, pvz. Vygrių NP TIC, Krzyve kaime, Suvalkų rajone.

Mažesniuose miesteliuose, daugumoje prie vietinių administracijų ar jų kultūros centrų, o taip pat Regioninių parkų administracijų veikia Turizmo informacijos punktai (TIP).

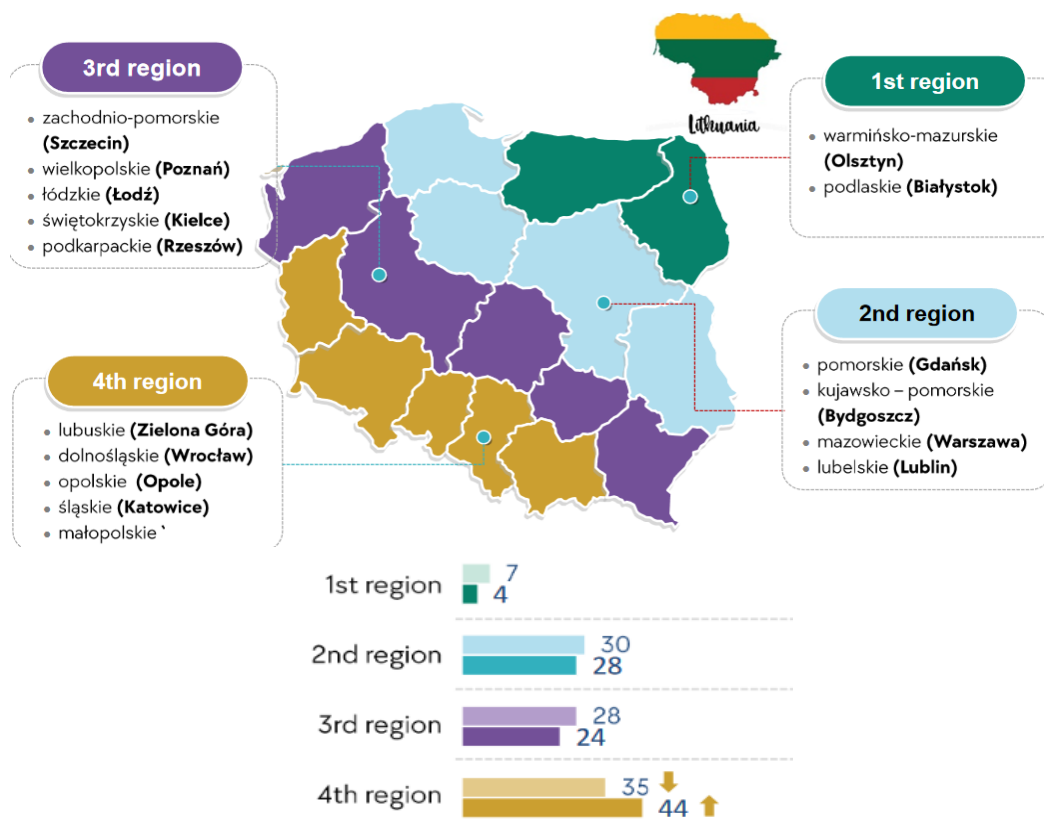
TO biurai ir TIC-ai teikia ne tik bendrąją turizmo informaciją, tačiau ir apie nakvynės, maitinimo ir kitų paslaugų galimybes turistams bei laikinai dirbti į atitinkamą vietovę ar rajoną atvykusiems asmenims. Dauguma jų turi interneto svetaines, kuriose ir patiems lankytojams galima rasti dominančią informaciją.

TIP daugumoje neturi atskirų interneto svetainių turizmo paslaugų informacijai, jų darbuotojai informaciją teikia telefonu ar el.paštu, dažnai tik lenkų kalba.

Turizmo srityje Suvalkų regione orientuojamasi į kaimo turizmo plėtrą. Turizmo plėtra yra viena iš prioritetinių Palenkės vaivadijos strateginio vystymo sričių. Suvalkai – tai kaimiška teritorija, pasižyminti itin turtingo kraštovaizdžio ypatumais. Ekonominį žemės ūkio vystymą stabdo gamtiniai apribojimai, pasireiškiantys mažo derlingumo žemėmis, dideliu miškingumu, natūraliais vandens telkiniais, užimančiais nemažą teritorijos plotą. Veikiančios stambios žemės ūkio perdirbimo įmonės vykdo rinkodaros, žemės ūkio supirkimo, perdirbimo ir gamybos, pardavimo veiklas.

Suvalkų regione turizmo centrai teikia plataus masto paslaugas: apgyvendinimo, konferencijų organizavimo, kitų palaikančių rekreacinių ir sveikatingumo, reabilitacijos paslaugų.

Didžiausias keliautojų procentas yra pietvakarių Lenkijoje (toliausiuose regionuose nuo Lietuvos).

47 pav. Keliautojų pasiskirstymas pagal Lenkijos regionus

Lenkijos turizmo organizacija yra Tarptautinės kongresų ir konferencijų asociacijos ir Tarptautinių asociacijų sąjungos narė.

8.4. Turizmo informaciją teikiančios įstaigos Lietuvos pasienio regione

MARIJAMPOLĖS REGIONE

Kazlų Rūdos TVIC

Atgimimo g. 5, Kazlų Rūda

Tel. +370 694 61999

info@visitkazluruda.lt

<https://visitkazluruda.lt>

Marijampolės TVIC

Vasario 16-osios g. 1/ Vytauto g. 17, Marijampolė

Tel. +370 642 23003

turizmas@smartmarijampole.lt

<https://marijampoletic.lt>

Šakių TIC

V. Kudirkos g. 61, LT-71126 Šakiai

Tel. +370 615 36091

info@sakiaitic.lt

www.sakiaitic.lt

Vilkaviškio TVIC

J. Basanavičiaus a. 7, Vilkaviškis 70101

Tel. (+370 342) 20525, +370 659 67332

infovilkaviskis@gmail.com

www.vilkaviskisinfo.lt

ALYTAUS REGIONE

Alytaus TIC

S. Dariaus ir S. Girėno g. 1, LT-62137 Alytus

Tel.: +370 687 07703, +370 315 52010,

info@alytusinfo.lt

www.alytusinfo.lt

Druskininkų TVIC

Gardino g. 3, Druskininkai ir

M.K. Čiurlionio g. 65, Druskininkai

Tel. (+370 313) 51777, 60800

information@druskininkai.lt

<https://druskininkai.lt>

www.druskininkai.lt

Lazdijų TIC

Vilniaus g. 1, Lazdijai, LT-67106

Janaslavo k. 10, Lazdijų r., LT-67170 (padalinys Lietuvos ir Lenkijos pasienyje)

Tel. (+370 318) 66130, 51 881

turizmas@lazdijai.lt

www.lazdijai-turizmas.lt

Varėnos švietimo centro TI skyrius

J.Basanavičiaus g. 9, Varėna, LT-65183

Tel. (+370 310) 31330

turizmas@varena.lt

www.gamtosritmu.lt

Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direkcija (lankytojų aptarnavimo centras / LAC)

Vilniaus g.3, Merkinė, Varėnos r., LT- 65334

Tel. +370 645 04796, tel./faks. (+370 310) 44 641.

turizmas@dzukijosparkas.lt

<http://www.cepkeliai-dzukija.lt>

Vištyčio regioninio parko direkcija

Vytauto g. 8, Vištytis, LT-70346, Vilkaviškio r. sav.

Tel. (+370 342) 63581, 63532

info@vistytis.lt

<https://vistytis.lt>

8.5. Turizmo informaciją teikiančios įstaigos Lenkijos pasienio regione

Palenkės vaivadijos regioninė turizmo organizacija

Kilinskiego g.16, Balstogė, PL-15-089

Tel. +48 85 653 77 97

biuro@podlaskie.it ;

<https://podlaskie.it/organizacja>

Augustavo TIC

Rynku Zygmunta Augusta g.19, Augustavas, PL-16-300

Tel. +48 511 181848

it@urząd.augustow.pl

<http://www.augustow.pl/pl/informacja-turystyczna>

Augustavo TO

Rynek Zygmunta Augusta g. 44, Augustavas, PL-16-300

Tel. +48 728 755936

aot@poczta.onet.eu

<http://augustow.org.pl>

Suvalkų TIC

Hamerszmita g. 16, Suvalkai, PL-16-400

Tel.+ 48 87 7351099

cit@pogodnesuwalki.pl

www.pogodnesuwalki.pl

Suvalkų TO
Krzywe 91, Suvalkų rajonas, PL-16-402
biuro@onavi.pl

Vygrių nacionalinio parko TIC
Krzywe 82, Suvalkų rajonas, PL-16-402
Tel. +48 510 992672, +48 87 5632562
wigry_pn@wigry.org.pl
www.wigry.org.pl

Turizmo informacijos portalas Suwalszczyzna.com.pl
tel. +48 533 565 500, +48 607 852 300
bok@suwalszczyzna.com.pl
<https://suwalszczyzna.com.pl>

9. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

- Lietuvos pasienyje, Marijampolės apskrityje nuo 2017 metų yra 4466 miestai ir kaimo gyvenamosios vietovės (nepakitę), tačiau gyventojų tankio pokytis sumažėjo 2,8 procento (asmens kvadratiniam kilometre). Paskutiniaisiais metais augusi šalies ekonomika ir geros ateities perspektyvos lėmė, kad Lietuvos pasienio Marijampolės apskrityje įmonių apyvarta, pridėtinė vertė bei vykdomos materialinės investicijos gerokai išaugo. Visgi gyventojų užimtumo srityje paskutiniaisiais metais buvo stebimos prieštaringos tendencijos: 2019 metais sumažėjo nedarbo lygis šalyje (aukščiausias moterų nedarbas 2020 m. buvo Kalvarijos savivaldybėje). Didžiausias darbuotojų trūkumas pagal veiklas Marijampolės apskrityje yra Vilkaviškio savivaldybėje paslaugų srityje.
- Lenkijos pasienyje Palenkės vaivadija yra viena iš mažesnių regioninių darbo rinkų, pagal žemės ūkio pobūdį, mažą gyventojų tankumą ir santykinai mažą įmonių, sukuriančių daug darbo vietų, skaičių. Padėtis darbo rinkoje yra sunkiausia Kolno, Suvalkų, Bielskių apskrityse bei Seinuose. Palenkės vaivadijoje būdingas didelis ilgalaikių bedarbių procentas (daugiausiai jį sudaro profesinės kvalifikacijos neturintys asmenys, jaunimas iki 30 m. ir vyresni nei 50 metų asmenys).
- Bruto darbo užmokestis Lietuvoje ir Lenkijoje padidėjo. Didžiausias vidutinis bruto atlyginimas Lenkijoje ir Lietuvoje pagal sektorius yra informacinių technologijų ir nekilnojamojo turto paslaugų srityse.
- Lietuvoje ir Lenkijoje vyrauja tiesioginiai ir netiesioginiai mokesčiai. Gyventojų pajamų mokesčiu apmokestinamos fizinių asmenų uždirbtos pajamos. Jei mokesčių mokėtojas tam tikrais metais gauna pajamų iš daugiau nei vieno šaltinio, pajamų iš visų šaltinių Lenkijoje ir užsienyje suma yra apmokestinama. Asmuo, gyvenantis arba dirbantis Lenkijoje ilgiau nei 183 dienas per metus privalo mokėti mokesčių nuo gautų pajamų. Toks žmogus yra mokesčių

mokėtojas ir yra apmokestinamas Lenkijoje nuo visos sumos tam tikrais metais uždirbtų pajamų tiek Lenkijoje, tiek užsienyje. Žmogus, kuris dirba neturėdamas gyvenamosios vietos Lenkijoje, moka mokesčius Lenkijoje tik nuo savo Lenkijoje gautų pajamų. Pajamos apmokestinamos pagal Lenkijos sudarytuose susitarimuose dėl dvigubo apmokestinimo išvengimo nustatytų principų.

- Lietuvoje ir Lenkijoje veikia trijų pakopų pensijų kaupimo sistema. Pagal galiojančias teisės nuostatas Lenkijos socialinės apsaugos sistema yra remiantis vienodo požiūrio į visus apdraustuosius principu, neatsižvelgiant į jų tautybę, lytį, etninę kilmę, šeimyninę padėtį ir šeimyninę padėtį. Vienodo požiūrio principas reiškia: sąlygas, kuriomis asmenys gali būti apdrausti socialinio draudimo sistema, prievolė skaičiuoti ir mokėti socialinio draudimo įmokas, išmokų dydžio apskaičiavimas, išmokų mokėjimo terminas ir išsaugota teisė į pašalpas. Senatvės pensijos amžius Lenkijoje yra 60 metų moterims ir 65 metai vyrams (nuo 2017 m. spalio 1 d.), Lietuvoje 63 metai moterims, 64 metai vyrams (nuo 2020 m.).
- Lietuvos ir Lenkijos transporto sistemą sudaro šalies sausumos, geležinkelių keliai ir oro transportas. Lietuvą ir Lenkiją jungia greitkelio S61 VIA BALTICA“ trasos dalis. Autobusų susisiekimas iš/į Suvalkų į/iš Lietuvą (į Marijampolę, Kauną, Klaipėdą, Palangą ir Vilnių), aptarnaujamas tarptautinių autobusų linijų.
- Lietuvoje ir Lenkijoje veikia TIC (Turizmo informaciniai centrai) bei LAC (lankytojų aptarnavimo centrai), kurie visą informaciją, tame tarpe ir atvykstantiems darbo reikalais, suteikia nemokamai. Lietuvoje veikia 54 TIC centrai ir 37 lankytojų centrai.
- Abejos šalys rūpinasi piliečių ir gyventojų bei keliautojų saugumu ir sveikata, skubiosios pagalbos tarnybų (policijai, priešgaisrinei gelbėjimo tarnybai, greitajai medicinos pagalbai ar aplinkosaugai) ryšio numeris 112 vienodas abejuose šalyse.
- Lenkijoje ES ir ELPA valstybių narių piliečiai gali vykdyti visų rūšių finansines operacijas, įskaitant banko sąskaitų atidarymą ir kreditų paėmimą arba paskolos iš finansų įstaigų, kurių registruotos buveinės yra Lenkijoje. Šių valstybių piliečiai savo pinigus, įskaitant Lenkijoje gautas pajamas, gali laisvai pervesti į užsienį.

REKOMENDACIJOS:

- Kiekvienas ES pilietis, tame tarpe Lietuvos ir Lenkijos piliečiai, turi teisę laisvai judėti ir dirbti valstybių narių teritorijoje laikydamiesi Sutartyse ir joms įgyvendinti priimtose nuostatose nustatytų apribojimų bei sąlygų (ES Sutarties 21 straipsnis), tad, ilgainiui nerandant darbo vietos savame regione ar krašte, jos rekomenduojama ieškoti ir kaimyninės šalies artimame regione tiesiogiai, per užimtumo ar įdarbinimo tarnybas.

- Renkantis darbo vietą konkrečioje įmonėje, rekomenduojama susipažinti su tos šalies ar vietovės atviroje (internetinėje, medių) erdvėje esančia informacija apie konkrečią įmonę.
- Renkantis darbo vietą anapus sienos, rekomenduojama iš anksto raštu sutarti, esant teisinei galimybei, kada ir kuriai šaliai bus mokami darbuotojo mokami mokesčiai bei kiti klausimai.